

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK EDEBİYATINDA DEĞERLER

ÖZGE OĞUZ

İzmir
2020

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK EDEBİYATINDA DEĞERLER

ÖZGE OĞUZ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. NEVİN AKKAYA

İzmir
2020

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Çocuk Edebiyatında Değerler” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

13/08/2020

Özge OĞUZ

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 31/08/2020

Tez Başlığı:

Çocuk Edebiyatında Değerler

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 82 sayfalık kısmına ilişkin, 31/08/2020 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 27dir**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz

Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ✕

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) □

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ✕

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça hariç, ☐ Alıntılar dâhil, ☐ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☒ Kaynakça dâhil, ☒ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. ✕ EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. ✕	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Özge Oğuz
Öğrenci No : 2018950069
Anabilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Programı : Türkçe Öğretmenliği Yüksek Lisans
Statüsü : Yüksek Lisans ✕ Doktora □

ÖĞRENCİ

31/08/2020
Özge Oğuz

DANIŞMAN

31/08/2020
Doç. Dr. Nevin Akkaya

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (□) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) 3018026 veya ali.tas@deu.edu.tr) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Çalışmamda bana rehberlik eden kıymetli danışmanım Doç. Dr. Nevin Akkaya' ya, yardımlarını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akkaya' ya, tüm emekleri için sevgili aileme ve bu süreçte destek olan tüm yakınlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç ve Önem	1
1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri.....	1
1.4. Sınırlılıklar	2
1.5. Varsayımlar.....	2
1.6. Tanımlar.....	2
BÖLÜM II.....	3
KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	3
2.1. Çocuk Edebiyatı.....	3
2.2 Değerler.....	6
2.2.1 Değerlerin Sınıflandırılması ve Schwartz’ ın Değer Sınıflandırması	7
2.2.2 Değer Eğitiminde Kullanılan Temel Yaklaşımlar.....	10
2.2.2.1 Telkin Yoluyla Değer Öğretimi Yaklaşımı.....	10
2.2.2.2 Değerleri Belirginleştirme, Açıklama Yaklaşımı.....	10
2.2.2.3 Değer Analiz Yaklaşımı.....	11
2.2.2.4 Ahlâkî Muhakeme	11
2.3 Değerler Eğitimi.....	11
2.4 Değerler Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı	14
BÖLÜM III	16
YÖNTEM.....	16
3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni.....	16

3.2. Evren / Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar	16
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları	17
3.4. Verilerin Analizi.....	17
BÖLÜM IV	18
BULGULAR	18
4.1 Çalışmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgular	18
4.1.1 Schwartz' ın Değer Sınıflandırmasına Göre Abartma Tozu' nda Aktarılan Değerler.....	19
4.1.2 Schwartz' ın Değer Sınıflamasına Göre Dedemin Bakkalı' nda Aktarılan Değerler.....	26
4.1.3 Schwartz' ın Değer Sınıflandırmasına Göre Zaman Bisikleti' nde Aktarılan Değerler.....	32
4.2 Çalışmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgular.....	40
4.2.1 Schwartz' ın Değer Sınıflandırmasına Göre Çizgili Pijamalı Çocuk' ta Aktarılan Değerler.....	41
4.2.2 Schwartz' ın Değer Sınıflamasına göre Küçük Prens' te Aktarılan Değerler	47
4.2.3 Schwartz' ın Değer Sınıflamasına Göre Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu' nda Aktarılan Değerler	53
4.3 Çalışmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular.....	59
BÖLÜM V	62
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	62
KAYNAKÇA.....	66
EK 1.	69

TABLOLAR LİSTESİ

<i>Tablo 1 Schwartz' ın Değer Sınıflaması</i>	<i>8</i>
<i>Tablo 2 Bazı Ülkelerin Eğitim Programında Belirledikleri Ortak Değerler</i>	<i>13</i>
<i>Tablo 3 Çalışmada İncelenen Kitaplar</i>	<i>16</i>
<i>Tablo 4 Yerli Çocuk Kitaplarındaki Değerler</i>	<i>18</i>
<i>Tablo 5 Abartma Tozu' nda Aktarılan Değerlerin Dağılımı</i>	<i>19</i>
<i>Tablo 6 Dedemin Bakkalı'nda Aktarılan Değerlerin Dağılımı</i>	<i>26</i>
<i>Tablo 7 Zaman Bisikleti' nde Aktarılan Değerlerin Dağılımı.....</i>	<i>32</i>
<i>Tablo 8 Çeviri Çocuk Kitaplarındaki Değerler</i>	<i>40</i>
<i>Tablo 9 Çizgili Pijamalı Çocuk' ta Aktarılan Değer.....</i>	<i>41</i>
<i>Tablo 10 Küçük Prens' te Aktarılan Değerler.....</i>	<i>47</i>
<i>Tablo 11 Sadako' da Aktarılan Değerler</i>	<i>53</i>
<i>Tablo 12 Yerli ve Çeviri Çocuk Kitaplarında Bulunan Değerlerin Karşılaştırılması</i>	<i>60</i>

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1 Yerli Çocuk Kitaplarındaki Değerlerin Oranı</i>	19
<i>Şekil 2 Çeviri Çocuk Kitaplarındaki Değerlerin Oranları</i>	40
<i>Şekil 3 Yerli ve Çeviri Çocuk Kitaplarındaki Değer Oranlarının Karşılaştırılması ..</i>	61

ÖZET

ÇOCUK EDEBİYATINDA DEĞERLER

Değer, tutum ve davranışlara kaynaklık eden önemli bir güçtür. Bir bireyin, bir neslin, bir toplumun şekillenmesinde etkili olan değerlerin öğrencilerle buluşmasında köprü görevi gören çocuk edebiyatı eserleri önemli bir konuma sahiptir. Bu amaçla bu çalışmada, en çok okunan yerli ve çeviri çocuk kitaplarındaki değerlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Kitapyurdu, Kidega ve D&R' in çok satanlar listesinde ortak olarak bulunan, ortaokul seviyesine uygun 3 yerli ve 3 çeviri çocuk kitabı belirlenmiştir. Bu kitaplardaki değerler, Schwartz' ın değer sınıflaması doğrultusunda tespit edilmiştir. Bu çalışma nitel bir çalışma olup doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Bu çalışma sonunda yerli ve çeviri çocuk kitaplarının değerler bakımından zengin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, değerler eğitimi, Schwartz.

ABSTRACT

VALUES IN CHILDREN'S LITERATURE

Value is an important source of power that the attitude and behavior. Children' s literature Works, which serve as a bridge in meeting the values that are effective in shaping an individual, a generation, a society, have an important position. For this purpose, in this study, it is aimed to determine the values in the most read domestic and translation children' s boks. For this purpose, 3 domestic and 3 translation children' s books suitable for middle school level, which are common in Kitapyurdu, Kidega and D&R' s bestseller list, are determined. The values in these books have been determined in line with Schwartz' value classification. This study is a qualitative study and document analysis method was used. In the analysis of the data, content analysis was used. At the end of this study, it has been determined that domestic and translation children' s books are rich in values.

Keywords: Children' s literature, values education, Schwartz.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Dil bir milletin kimliğidir. Dilin içindekiler bulunduğu sınırların toplum yapısını, kültürünü, değerlerini, yaşayış ve düşünme tarzını yansıtır. Dilin yansıması olan edebî metinler, doğrudan ya da dolaylı olarak doğduğu dilin özelliklerini içinde barındır. Bu yüzden edebî metinlerde aktarılan kahramanlar, olaylar, konuşmalar o dilin kültürüne ve değerlerine ait izler taşır. Bu yüzden değerlerin aktarımı konusunda kitaplar önemli bir yere sahiptir. Bu noktada çocuklarla buluşan yerli ve çeviri edebî kitaplarda onlarla temas eden değerler nelerdir? Bu değerlere ne sıklıkla yer verilmiştir? Toplumların izlerini taşıdığını düşündüğümüz kitaplarda aktarılan değerler arasında bir farklılık var mıdır? Soruları bu çalışmanın problemi oluşturmaktadır.

1.2. Amaç ve Önem

Okul, aileden sonra değer aktarımının sağlanmasında önemli bir konuma sahiptir. Değer aktarımı konusunda ise Türkçe dersi ve çocuk edebiyatı eserleri önemli bir yer tutmaktadır. Türkçe öğretiminin amaçlarından biri de millî ve evrensel değerleri öğrencilere aktarmaktır. Bu amaç doğrultusunda öğrenciler ve değerler arasında köprü görevi gören kitaplar, Türkçe dersi için başlıca materyallerden biri olmuştur.

Değer, insanların davranışlarını şekillendirmede önemli bir yer tutmaktadır. Bu noktada öğrencilerle buluşan her kitap ve bu kitapta aktarılan her değer; bir toplumun, bir neslin, bir bireyin duruşunu belirlemektedir. Bu önem doğrultusunda çocukların en çok okuduğu çocuk edebiyatı eserlerinde aktarılan değerlerin ne olduğu sorusu ile karşıyoruz. Bu sorudan yola çıkılarak çalışmanın amacı; çocukların en çok okuduğu kitaplardaki değerlerin ne olduğunun tespit edilmesi olmuştur.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

En çok okunan yerli ve çeviri çocuk kitaplarında Schwartz değer sınıflamasına göre hangi değerlere yer verilmiştir?

- 1.Yerli eserlerde Schwartz değer sınıflamasına göre hangi değerlere ne sıklıkla yer verilmiştir?
2. Çeviri eserlerde Schwartz değer sınıflamasına göre hangi değerlere ne sıklıkla yer verilmiştir?
3. Yerli ve eviri eserlerde Schwartz değer sınıflamasına göre yer alan değerler arasında bir farklılık var mıdır?

1.4. Sınırlılıklar

Bu alışma;

Ekim 2019 tarihinde Kitapyurdu, Kidega ve D&R' ın en çok satılan ocuk kitapları listesiyle sınırlıdır.

Çalışma materyalleri, çok satılan ocuk kitapları listesinden ortaokul seviyesine uygun olan 3 yerli 3 eviri kitap olarak sınırlıdır.

Çalışma materyalleri, Schwartz' ın değer sınıflaması doğrultusunda tespit edilmiştir.

1.5. Varsayımlar

Ekim 2019 tarihinde Kitapyurdu, Kidega ve D&R' da en çok satılan ocuk kitaplarının, en çok okunan ocuk kitapları oldukları varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

ocuk edebiyatı: Çocukların gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurularak onların duygu ve düşünce dünyasına hitap eden onları eğitirken eğlendirmeyi amaçlayan özel bir edebiyattır.

Değer: Bireylerin tutum ve davranışlarına yön veren toplumların şekillendirdiğı ve aktardığı güçtür.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk, sözcüğünü bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak (TDK, 2020) olarak tanımlanmaktadır. Edebiyat ise olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil ile sözlü veya yazılı olarak aktarma sanatı olarak ifade edilebilir (TDK, 2020). Russel’ e göre edebiyatın, “Antik çağlarda eğlenmek, hoş vakit geçirmek, tecrübelerini aktarmak, kültürel ve dini mirasın aktarılmasıyla sözlü hikâye anlatımının ortaya çıktığı söylenir (Russel’ den aktaran Karatay, 2007, s.465).

Çocuk edebiyatına dair ilk örneklerle doğduğu anda kulağına fısıldanan ninnilerle tanışır çocuklar. Sonra diğer sözlü ürünlerden olan masallar ve tekerlemelerle devam eder. Ancak sözlü ürünlerin aksine kendilerine uygun yazınsal ürünlerle tanışmaları tarihî açıdan çok yenidir. Şimşek (2016)’ e göre çocuğa verilen önemin artmasıyla çocukların gereksinimlerinin yetişkinlerle aynı olmadığı, çocukların gelişimlerine göre değerlendirilip bu doğrultuda gereksinimlerinin karşılanmasını gerektiğini bunun beraberinde çocukla ilgili birçok uzmanlaşma alanının ortaya çıktığını ve çocuk edebiyatı kavramının da bunlardan biri olduğunu aktarmıştır (Şimşek & Yakar, 2016). Çocuk edebiyatının geçmişine baktığımızda ise çocuklar için edebiyat fikrinin çok yeni bir fikir olduğunu söyleyebiliriz. Batı’ da 18. yüzyılın ortalarından itibaren bir çocuk edebiyatının varlığından söz etmek mümkündür. Bu oluşumda J.J. Rousseau önemli bir isimdir. Çocukla yetişkinin farklı algılama düzeyi ve dilinin olması çocuklara uygun edebiyata yön vermiştir. Doğu’ da ise çocuk düşüncesi daha eski olmasına rağmen sadece “terbiye” ye dair kitaplar vardır. Bunun dışında çocuğa, çocuk gerçekliğine ve çocuğun ihtiyaçlarına uygun kitaplar yazılmamıştır. (Şirin, 2019, s. 26-28).

Şirin çocuk edebiyatını şu şekilde tanımlamıştır: “Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve ‘çocuk gerçekliği’ ni yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde “çocuğa göre” içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönünden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı bir biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.” (Şirin, 2007).

Sever, edebiyatı, insanı ve yaşam gerçekliğinin sanatçı duyarlılığı ile kurgulanmış örneklerini yansıttığını söyler. Öznel bir gerçeklik olarak edebiyatın sunulduğunu, bu gerçeklikle insanın başına gelen her şeyin yazarın dilinde yeniden şekillendiğini aktarır (Sever, 2015). Bu bağlamda çocuk edebiyatı, edebiyat içinde önemli bir aktarım merkezi olur yaşam gerçekliği konusunda. Belki de hiçbir zaman deneyimleyemeyeceğimiz yaşantıları gözlerimizin önüne serer. Hiç göremeyeceğimiz bir karakterin zihnini sunar tüm çıplaklığıyla. Kitaptaki satırda bir insanı, bir olayı tanıır çocuklar. Bunları tanıırken sezme yoluyla birçok çıkarımda bulunur. Özellikle değerler eğitimi konusunda çocuk edebiyatı üzerinden bir sezdirim yapmak gelecek nesle değerleri en somut hâlde sunmanın en güzel yollarından biridir. Böylece çocuk kitapları aracılığı ile çocuk gerçek hayatı daha yakından tanımış olur.

Çocuklar için eser meydana getirirken çocuğun dünyasını, bu dünyanın özelliklerini iyi bir şekilde gözlemlemek, farklı yönlerden analizini yapmak ve buna göre bir ürün oluşturmak gerekir (Temizyürek, 2003, s. 161). Çocuk kitaplarında aranması gereken ilk özellik kitabın çocuklara uygunluğudur. Çünkü her kitap çocuğun gelişimine ve ihtiyaçlarına uygun değildir. Bu noktada özellikle aile ve öğretmenlerin çocukların ilgi, ihtiyaç ve gelişimlerine en uygun kitabı seçmesinde çocuklara rehberlik etmeleri önemlidir. Kitapların çocuklara uygunluğunun ilk aşaması ise kitabın dış yapı ve iç yapı olarak değerlendirilmesidir. Çocuk kitaplarında dikkat edilmesi gereken biçimsel özellikler şu şekildedir:

Büyüklik(Boyut): Yaş grubuna göre değişebilmekle birlikte genel anlamda çocuk tarafından rahatça taşınabilir, kitaplığında bulundurabilir boyutta olması önemlidir (Sever, 1995, s. 14-15).

Kâğıt: Birinci veya ikinci kalite hamurdan olmalıdır. Kitaplarda kâğıdın mat ve dayanıklı olanı tercih edilmelidir. Dayanıklı olmayan kolay yırtılan, rahat okunmayan kitaplar, çocuğun kitaba karşı olan ilgisini azaltabilir (Sever, 1995, s. 14-15).

Sayfa Düzeni: Satırlar normal aralıklı sayfalardan oluşmalı, tek sütun olarak düzenlenmiş olmalı, sayfa tasarımı göz yormamalı ve içerik ve resim birbiriyle uyumlu olmalıdır (Sever, 1995, s. 14-15).

Harfler: Harflerin puntosu yaş gruplarının rahat okuma yapabileceği şekilde düzenlenmiş olmalıdır. İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıf düzeyi için 12 puntodan büyük olmalıdır. 4 ve 5. Sınıf düzeyinde ise 10 puntoluk harfler kullanılabilir (Sever, 1995, s. 14-15).

Resimler: Çocuk kitaplarında kullanılacak resimler, çocukların yaşlarına bağlı gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır (Karatay, 2016, s. 84). Kitaplardaki resimler konuya uygun ve bütünlük sağlayacak şekilde olmalıdır. Resimler, çocukta estetik duygusunu geliştirecek estetik kaygıyla tasarlanmış olmalıdır. Okulöncesi ve okumaya yeni başlayanlar için resimler metne göre 4/3, 8 yaş üzeri için 4/2, 10 yaş üzeri için 4/1, 6.sınıf ve sonrası için resim tercih edilmemesi daha uygun olur (Sever, 1995, s. 14-15).

Kapak(Cilt): Çocukların kitapta ilk ilgisini çeken özellik kapaktır. Bu yüzden kapak tasarımı ayrıca önemlidir. Kitabın kapak tasarımı ve içeriği uyumlu olmalıdır. Dayanaklı olmalıdır, estetik açıdan çocuğun ilgisini çekici ve canlı olmalıdır (Sever, 1995, s. 14-15). Yukarıda dış yapı özellikleri olarak verilen başlıklar çocuğun kitabı tercih etme aşamasında çok önemli bir yere sahiptir. Ancak dış yapı özellikleri kadar kitabın iç yapı özellikleri de çocuğun kitabı okumaya devam etmesine, kitap okumaktan haz duymasına, estetik değer kazanımında, kitabın aktarmak istediği düşüncüyü doğru bir şekilde çocuğa iletilmesi gibi birçok konuda etkisi bulunmaktadır. Bu yüzden nitelikli bir çocuk kitabı için dış yapı kadar iç yapı da önemli bir yere sahiptir. Çocuk kitaplarında dikkat edilmesi gereken iç yapı özellikleri ise şunlardır:

Tema: Tema açık bir şekilde ortada olmalıdır. Politik ve ideolojik güdüm olmamalıdır. Bu temaların işlenişinde gerçekliği uygun bir şekilde aktarabilmek adına yazar, ressam, psikolog, eğitimci ile birlikte çalışılabilir (Sever, 1995, s. 14-15).

Konu: Kitapta işlenen konunun çocuğun ilgisini çekip çekmeyeceği konusuna dikkat edilmelidir. Ancak şu da unutulmamalıdır ki iyi işlenen bir konu sıradan dahi olsa ilgi çeker ve okunur (Özdemir, 2002). Konu ve tema uyumlu olmalıdır. Konu, çocuğu eğlendirirken öğtebilmelidir (Sever, 1995, s. 14-15).

Kahramanlar: Çocuklar kitapta bulunan kahramanlarla özdeşlik kurmaktadır. Bu yüzden sınırlı sayıda kahraman bulunmalı ve bu kahramanlar fiziksel ve psikolojik olarak güçlü bir portre olmalıdır (Sever, 1995, s. 14-15). Eserde betimlenen karakterin veya

kahramanın inandırıcı, realist ve okuyucu olan çocuk ile aynı yaş grubunda olması gerekir (Karatay, 2016, s. 103).

Plan: Olaylar tutarlı bir şekilde sıralanmalıdır. Olaylar kitabın sonunda kadar çocuğun ilgisini canlı tutacak şekilde ve gereksiz ayrıntılara düşmeden verilmelidir (Sever, 1995, s. 14-15).

Üslup: Gereksiz sözcük kullanımından kaçınılmalıdır. Anlatımda; duruluk, açıklık, yalınlık, akıcılık, çeşitlilik hâkim olmalıdır. Burada önemli olan anlatılan konuya, kişiye uygun üslup kullanımıdır. Ayrıca çocukların sözcük dağarcıklarının geliştirilmesine katkı sağlayacak şekilde olmalıdır. Anlatım çocuğun rahat anlayabileceği şekilde olmalı, yaş grubuna uygun cümle yapılarıyla örülmüş olmalıdır (Sever, 1995, s. 14-15).

Karatay' a göre çocuk edebiyatı ürünlerinin niteliği şunlardır:

- “1. Eğitici olmalı,
2. Çocuğun bilişsel ve duyuşsal düzeyine uygun olmalı,
3. Değişik yaş gruplarındaki çocukları ilgi duydukları konulara yönlendirmeli,
4. Çocuğu araştırmaya ve incelemeye yöneltmeli,
5. Çocukta duygu ve algıların gelişmesine zemin hazırlamalı,
6. Yaşama sevincini ve iyimserliği işlemeli ama günün gerçeklerini de yansıtmalı,
7. Çocuğu içinde doğup büyüdüğü toplumun kültür ve bilgi birikiminden haberdar etmeli,
8. Yetişkinlerin zihinsel ve duygusal deneyimlerinden yararlandırmalıdır.” (Karatay, 2007, s. 466).

2.2 Değerler

Değer kavramı, iktisattan etiğe geçmiş bir terim olarak kabul edilir (Kaçuradi' den aktaran Karatay, s. 941). Latince “valare” kökünden türetilmiş “güçlü olmak ya da kıymetli olmak” anlamlarında kullanılan değer kavramını, Znaniecki sosyal bilimlerde kullanan ilk kişi olmuştur (Bilgin' den aktaran Kuru, 2016, s.40). Değer kavramı farklı disiplin alanlarına girdiği için birçok tanımı yapılmıştır. Bunlardan birkaçı şu şekildedir:

“Değer; bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı nitelikler (Ulusoy & Dilmaç, 2018, s. 13).

Değerler insanların düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgilidir. Sosyal bilimciler insan davranışlarını açıklamada değerlerin önemli bir yeri olduğunu ifade etmektedir (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000, s. 59-76).

Toplum desteğini alan değerler yaşamaya devam eder ancak bu destek azalırsa değişmeye ve değişmeye başlar (Karatay, s. 943).

Değerleri daha iyi kavrayabilmek için değerlerin özelliklerinin bilinmesi yararlı olacaktır. Bu noktada Schwartz ve Bilsky (1987)'nin kuramcılarının değerler üzerinde uzlaştığı özellikleri şu şekilde aktarmıştır:

1. Değerler, inançlardır. Ancak tamamen nesnel fikir niteliği taşımazlar; etkinlik kazandıkları zaman duygularla iç içe geçerler.
2. Değerler bireylerin amaçları ve bu amaca ulaşmak için gösterdiği davranış biçimleriyle ilişkilidir.
3. Değerler, kişinin davranış ve durumlarının üzerindedir.
4. Değerler; insanların, davranışların ve olayların tercihine ya da değişmesine rehberlik eden standartlardır.
5. Barındırdıkları önem dahilinde kendi içlerinde sıralanırlar.
6. Değerler, değişime açıktırlar. Zamanla var olan ihtiyaçlar doğrultusunda farklılıklar olabilir (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000, s. 60).

2.2.1 Değerlerin Sınıflandırılması ve Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Değerler; Nelson, Spranger, Rokeach, Schwartz, Güngör, Ketenci gibi daha birçok isim tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflamalardan olan birini yapan Schwartz, Rokeach'ın listesini temel alarak alanda var olan çeşitli değerlerden yola çıkarak 56 değerle başlamış ve aralarında Türkiye'nin de içinde bulunduğu 54 ülkeden veri toplayarak bir sınıflama yapmıştır (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000, s. 60). Schwartz'ın yapmış olduğu değer sınıflaması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1 Schwartz' ın Değer Sınıflaması

Değer Grupları	Değerler
Güç (Power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak Otorite sahibi olmak Zengin olmak Toplumdaki görüntüyü koruyabilmek İnsanlar tarafından benimsenmek
Başarı(Achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak Yetkin (muktedir) olmak Hırslı olmak Sözü geçen biri olmak Zeki olmak
Hazcılık (Hedonism): Bireysel zevke ve hazzı yönelim	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılma (Stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak Değişken bir hayat yaşamak Heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Özyönelim (Self- direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak Merak duyabilmek Özgür olmak Kendi amaçlarını seçebilmek Bağımsız olmak Kendine saygısı olmak
Evrenselcilik (Universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak Erdemli olmak Toplumsal adalet Eşitlik Dünyaya barış istemek Güzelliklerle dolu bir dünya Doğayla bütünlük içinde olma Çevreyi koruma İç uyum

İyilikseverlik (Benevolence): Bireyin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak Dürüst olmak Bağışlayıcı olmak Sadık olmak Sorumluluk sahibi olmak Gerçek arkadaşlık Olgun sevgi Manevi bir hayat Anlamlı bir hayat Alçak gönüllü olmak
Geleneksellik: (Tradition): Kültür veya dinsel töre, fıkirlere saygı ve bağlılık	Alçak gönüllü olmak Dindar olmak Hayatın bana verdiklerini kabullenmek Geleneklere saygılı olmak İlmli bir hayat (dünyevi işlerden el ayak çekmek) Mahremiyet
Uyma (Confirm): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması	Kıbarlık İtaâtkar olmak Anne-babaya ve yaşlılara değer vermek Kendini denetleyebilmek
Güvenlik (Security): Toplumun var olan ilişkilerinin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik Toplumsal düzenin sürmesini istemek Temiz olmak Aile güvenliği İyiliğe karşılık vermek Bağlılık duygusu Sağlıklı olmak

(Schwartz' tan aktaran Kuşdil, Kağıtçıbaşı, 2000, s. 61)

2.2.2 Değer Eğitiminde Kullanılan Temel Yaklaşımlar

Değer eğitimiyle ilgili yapılan çalışmalar incelendiği zaman hangi yöntemlerle değer çocuklara aktarılacağı ile ilgili birçok yaklaşım olduğu dikkat çekmektedir. Ancak değer aktarımında dört başlıca yaklaşım bulunmaktadır. Bu başlıca yaklaşımlar: telkin yoluyla değerler öğretimi, değer belirginleştirme, değerler analiz yaklaşımı, ahlâkî muhakemedir. Bunlara ek olarak karakter eğitimi ve örtük program ve vatandaşlık eğitimi gibi birçok yaklaşımdan da söz edilebilir.

2.2.2.1 Telkin Yoluyla Değer Öğretimi Yaklaşımı

Öğretmen merkezli bir yaklaşımdır. Tümdengelimci bir anlayış vardır ve bu anlayış doğrultusunda değerlerle ilgili bilgiler aktarılır sonrasında örnekler sunulur. Gösteri, anlatım, soru sorma gibi yöntemleri içermektedir (Çakıcı, 2010, s. 24).

Telkin yoluyla değer öğretiminde neyi öğrenip öğrenemeyeceğini sorgulama olmadan, yetişkinler aracılığıyla aktarılanların öğrenilmesine dayanır (Ulusoy & Dilmaç, 2018, s. 71).

2.2.2.2 Değerleri Belirginleştirme, Açıklama Yaklaşımı

Değerleri belirginleştirme yaklaşımının temelinde, bireylerin kendi hayatlarında neyin önemli olduğunu nasıl belirlediklerine dayanan bir anlayış vardır. Dewey’ den esinlenerek 1966 yılında Rath, Harmin ve Simon geliştirmiştir. Üç adımdan oluşmaktadır. Bunlar: seçme, ödüllendirme ve davranmadır. Değerleri belirginleştirme yaklaşımında öğrencilerin değerler hakkında düşündürülmesi, farkında olmalarına yardımcı olmak amacına dayalıdır (Welton ve Malhan, 1999, 139-140 akt. (Sarı, 2007).

Değerleri belirginleştirme yaklaşımı öğrencinin gizliliğine girme, öğretmeni bir gelişim danışmanı veya psikiyatrist rolüne soktuğu, ahlâkî olan ve olmayanları ayırtıramadığı ve bütün değerlerin bir tutulması gibi konular açısından eleştirilmiştir (Akbaş, 2008, s. 15).

Bu yaklaşımda amaç aşağıda yer alan yedi aşamayı kullanarak öğrencilerin kendi deneyimleriyle değerleri özümsemelerini sağlamaktır. Bu basamaklar şunlardır:

“Seçme

1. Özgürce seçim ya da bağımsız seçim yapma (seçme özgürlüğü)

2. *Bir dizi mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçebilme*
3. *Her alternatifin olası sonuçlarını düşünerek değerlendirdikten sonra seçebilme*

Ödüllendirme

4. *En önemli ve değerli olduğu düşünülen şeyleri ödüllendirme ve değer verme*
5. *Serbestçe (özgür) seçilen bir değeri açıkça söyleyebilme.*

Hareket

6. *Serbestçe (özgür) seçilen değerle uyumlu olan bir hareket tarzı (tavır) hareket edebilme.*
7. *Seçilen değerle uyum içerisindeki bir hareket tarzında tekrar tekrar hareket edebilmek.” (Akbaş, 2004, s. 99).*

2.2.2.3 Değer Analiz Yaklaşımı

Değer analiz yaklaşımında, öğrenci kendi seçtiği değeri öğrenmeye çalışır. Bu aşamada da karşılaştırma ve akıl yürütme sürecini kullanırlar. Bu yaklaşımı somutlaştırmak gerekirse öğrenciye balık verilmiyor balık vermek yerine balığın nasıl tutulacağı öğretiliyor (Çakıcı, 2010, s. 26).

2.2.2.4 Ahlâkî Muhakeme

Bu yaklaşım Kohlberg tarafından geliştirilmiştir. Burada amaç öğrencilere ahlâkî hikâyeler aracılığıyla onların ahlâkî yargılarını ortaya çıkarmaktır. Bu yaklaşımda amaç öğrencilerin davranışlarına rehberlik edecek ahlâkî ilke geliştirmelerine destek olmaktır. Öğrencinin ahlâkî gelişimi, değerlendirmelerindeki dayanaklarından elde edilebilir. Önemli olan öğrencinin çözümü değil, o çözüme neden ulaştığıdır. Bu yaklaşım okulun her seviyesinde uygulanabilir (Akbaş, 2004, s. 100-101).

2.3 Değerler Eğitimi

Toplumsal düzenin devam ettirilmesindeki en önemli parça olan bireyin, davranışlarına yön veren değerlerdir.

Değerler, doğuştan değil sonradan kazanılır. Değerlerin kazanımı ise ilk olarak ailede başlamaktadır. Sonra sosyal çevre ve alınan eğitim, ailede başlayan değerler eğitiminin devamını sağlamaktadır. İnsan içinde bulunduğu toplumun değerleri ile doğup büyüdüğü için

genel davranışlarını şekillendirmede, davranış tercihlerinde yine içinde bulunduğu çevrenin değerleri doğrultusunda eğilim gösterecektir. Bu yüzden çocukların ailede, sosyal çevresinde kısacası değerlerle temas ettiği her noktada aktarılan değerler önem taşımaktadır. Çünkü bir bireyin sahip olduğu her bir değer, o bireyin toplum içerisindeki davranış tercihlerinde belirleyici rol oynayacaktır.

Doğuştan gelmeyen sonradan kazanılan değerlerin, çocuğun kendi davranışlarını şekillendirmesi noktasında ailesinin, çevresinin, rol model; okulda verilen değerler eğitiminin ise nitelikli olması gerekmektedir. Okullar yalnızca eğitim ve öğretimin yapıldığı yerler değil aynı zamanda öğrenciler için bir sosyal ortamdır. Burada yapılan planlı eğitim ve etkinliklerle geçmişten getirdiğimiz değerler öğrencilerle buluşabilir (Karatay, 2011, s. 1442). Öğrencilerin değerlerle buluştuğu Türkçe dersi ise değerlerin aktarımı açısından okulda önemli bir konumda bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının, 2019 Türkçe Öğretim Programı incelendiğinde “Değerlerimiz” başlığı altında şu ifadelerle yer verilmiştir:

“Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir...” (MEB, 2019, s. 4)

Yukarıda değerler ile ilgili verilen ifadelerden sonra 2019 Türkçe öğretim programında yer verilen “kök değerler” ise şunlardır: *adalet, dürüstlük, öz denetim, dostluk, saygı, sevgi, sorumluluk, sabır, vatanseverlik, yardımseverlik*. Yukarıda değerler ile ilgili bulunan ifadeler değerlerin ve eğitimde değerlerin ne kadar mühim olduğunu göstermektedir.

Programda değinildiği gibi eğitim sadece akademik başarıyı sağlamak değil, aynı zamanda temel değerlerle donatılmış, hayata hazır bir nesil oluşmasını hedeflemektedir. Ülkemizde henüz okullarda değer aktarımı ayrı bir program ve ders ile sağlanmış olmasa da *Din Kültürü* ve *Ahlak Bilgisi*, *Türkçe*, *Sosyal Bilgiler*, *Hayat Bilgisi* gibi derslerin programları içerisinde aktarılmaya çalışılmaktadır (Karatay, 2011, s. 1445).

Davranışların iyi olup olmadığı toplumdan topluma değişir. İyi ve kötü kavramı konusunda görüşler farklı olabilmektedir (Kulaksızoğlu & Dilmaç, 2000, s. 199). Bununla birlikte her ülkenin eğitim sisteminde yer verdiği değerler de farklı olabilmektedir. Buna bir örnek olarak bazı ülkelerin eğitim programlarındaki ortak değerler ise Tablo 2’ de verilmiştir:

Tablo 2 Bazı Ülkelerin Eğitim Programında Belirledikleri Ortak Değerler

Ülke Adı	Ortak Değerler
Türkiye	Adil olma, yardıseverlik barış, duyarlılık, bilimsellik, çalışkanlık, eşitlik dayanışma, dürüstlük, hoşgörü, özgürlük, sevgi, misafirperverlik, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, , saygı, sağlıklı olmaya önem verme, bağımsızlık, aile birliğine önem verme (Köroğlu: 2006).
Yeni Zelanda	Merhamet, doğruluk, başkalarını düşünme, dürüstlük, sorumluluk, iyi kalplilik, , itaat etme, görev, saygı, (Heenon;1996).
Avustralya	Adalet, çatışmalara barışçıl çözümler arama, gerçeğe saygı, akıl yürütmeye saygı, özgürlük, tarafsızlık, çeşitliliği kabul etme, başkalarının iyiliğini düşünme, eşitlik (Moroz& Reynolds;2000).
ABD “NCSS	Gizlilik, doğruluk, dürüstlük hukukun üstünlüğü, adalet, uluslararası insan hakları, hakkaniyet, sadakat, eşitlik, sorumluluk, çeşitlilik, otoriteye saygı, özgürlük, insan onuru, (NCSS; 1984).

(Doğanay, 2006:263 aktaran Ulusoy, Dilmaç, 2018, s.31)

2.4 Değerler Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı

Kitap okumanın sadece eğlendirme işlevi olmadığını; kitap okumayanların düşünme işlevinin körelmesinden, yaratıcılıklarının zayıflamasından, yeterli kelime hazinesine sahip olmadıkları için iletişim süreçlerinin sekteye uğramasından anlayabiliriz. Evrensel değerlerin kazanılması, karakter ve kişilik gelişimi, tarih ve kültür bilinci; okuyan, araştıran, bilgiyi seven nesillerle mümkündür. Sadece eğitim sürecinde değil, çocukların okuyarak kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Okumak birçok kazanıma hizmet etmektedir (Tanju, 2010, s. 31).

Okuma, çocuk için başta zihinsel ve sözel gelişim olmakla tüm gelişim alanlarında gelişmeyi destekleyen önemli bir beceridir. Okuma alışkanlığının edinilmesinde birçok etken bulunmaktadır. Başta ailesi olmak üzere içinde yaşadığı toplum, okul, öğretmen gibi etkenler sayılabilir (Tanju, 2010, s. 31). Bu etkenlerden olan okullar, eğitimin planlı ve programlı yapıldığı yerler olduğu için değer aktarımı açısından en verimli alanlardır. Çocuğun ailesi ve çevresinden sonra değer aktarımında öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlere de büyük sorumluluklar düşmektedir. Öğretmenler, öğrencilere rol model olduğu için eğitim ortamında çocuklarda olumlu izler oluşmasını sağlayacak tutum ve davranış sergilemeleri doğru değer aktarımları için önem arz etmektedir. Öğretmenlerin değerler eğitimine sağlayacağı bir başka katkı ise derslerinde yapacakları etkinlik ve önereceği okuma kitapları ile verilmek istenen değerlerin aktarılmasını sağlayabilir (Şen, 2007, s. 15). Okuma alışkanlığı kazanmanın yanında ortak bir duygu, düşünüş, değer anlayışı geliştirmek ancak bu değerlerin yer aldığı edebî eserleri çocuklarla buluşturunca mümkün olacaktır. Bu niteliklere sahip olan eserler, çocukların gerçek hayatta edinmeleri gereken değerlerle karşılaştırabilir, kendi ve yaşadığı toplumla barışık olmalarını başka kültürlerin farklılıklarına da hoşgörü ile yaklaşmalarını sağlayabilir (Karatay, 2011, s. 1446).

Eğitimin bir parçası olan dil edinimi de kültür aktarımını sağlamaktadır. Dil yardımıyla kültür yeni kuşaklara taşınır. Çocuklarda dil bilinci oluşturulmasında, kültür aktarımı yapılmasında tahkiyeli ürünler, etkili ürünlerdir. Bu ürünler; Türkçenin dil özelliklerini, zenginliklerini öğretirken aynı zamanda toplumsal bağ ve iletişimi de sağlar (Başkan, 2019, s. 65).

Bir çocuk doğruyu yanlış, hakikati yalanı bilerek dünyaya gelmez. Çocuğun değer yargılarını çevresi, yaşam standartları, aldığı eğitim şekillendirir. Bu şekillenme sonucunda doğruyu yanlış seçmeyi kendisi öğrenir. Çocuğa nitelikli eğitim verilirse eğer kendi kendine doğru seçimler yapabilir (Karatay, 2011, s. 1441). Rossiter' a göre evrensel değerleri içinde barındıran, doğru yanlış hakkında farkındalık kazandırabilecek olan hikâyeler; öğrencilerin davranışlarına, bakış açılarına ışık tutarak evrensel değerleri tanımlarına ve işlevselleştirmelerine yardımcı olabilir. Hikâye, kişisel ve ruhsal gelişim konusunda uluslar arası geçerliliği olan bir öneme sahip olup çocuk ve gençler için önemli bir pedagojik bir vasıta (Kasapoğlu, 2013, s. 101).

Çocuk edebiyatı eğlendirme işleviyle birlikte eğitici yönü de olan bir edebiyattır. Doğrudan çocuğu eğitmek gibi bir amacı bulunmasa da, çocukta yararlı bir etki bırakmayı amaçlar. Olayları, kendini, çevreyi algılayıp seziş ile olumlu yönde davranış oluşturmaya olanak sunar. Masallar dil becerilerinin gelişmesini sağlarken aynı zamanda bilinçsiz bir şekilde çocukta kültüre dayalı millî ve evrensel değerlerle teması sağlar (Karatay, 2007, s. 466). Masallar gibi çocuklar için olan hayattan bir pencere sunan diğer yazınsal türler de bu teması sağlar. Ancak doğru materyal seçimi bu temasın etkililiğini arttıracaktır. Bu noktada değer aktarımı yapılırken özellikle Türk kültürümüzün sözlü ve yazılı ürünlerinden ve Türk edebiyatı klasiklerinden yararlanılmalıdır. Burada hedeflenen yaş grubu ile kelime hazinesi arasındaki bağ dikkate alınarak kullanması muhtemel sözcük türleri metin içerisine serpiştirilmelidir. Böylece kelime hazinesi zenginleşmekle birlikte merak ve öğrenme duygusu da harekete geçmiş olacaktır (Temizyürek, 2003, s. 166). Görüldüğü gibi doğru materyal kullanımıyla çocuğun kültür ile olan teması sağlanıp ayrıca birçok açıdan gelişimi desteklenmiş olacaktır. Bunun sağlanabilmesi içinse eser yaratıcılarının bu beklentileri karşılayacak nitelikte eser sunabilmeleri gerekmektedir.

Çocukların duygu ve düşünce dünyasına seslenebilecek nitelikte olan sözlü, yazılı ve görsel ürünlerin tümü değer eğitiminde kullanılabilir. Böylece çocuk üzerinde olumlu izlenimler bırakabilir. Kendini, olayları, çevreyi algılaması ile ona göre bir davranış geliştirmesi açısından olumlu değişim ve gelişmelere olanak sağlar (Kasapoğlu, 2013, s. 101).

Çocuk edebiyatı eserlerinde kullanılan dil, toplumun değerlerinin devamını sağlayacak etmen olduğu göz önünde bulundurulmalı ve buradan hareketle çocukta millî bir dil bilinci oluşturulmalıdır. Böylece ana dilin, kültürel değerleri yaşatması ve nesilden nesle

aktarılması işlevi sağlanmış olacaktır (Temizyürek, 2003, s. 165). Çocuklarla buluşan kitaplar doğru değer aktarımının sağlanabilmesi için içerik, dil, üslup gibi nitelikler bakımından nitelikli ve birbirini tamamlayıcı olmalıdır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölüm çalışmanın modeli, evreni ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analiz edilmesi ile ilgili bilgilerden oluşmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Bu çalışma nitel bir çalışma olup doküman incelemesi yöntemiyle en çok okunan yerli ve çeviri çocuk kitaplarındaki değerlerin aktarımını incelemektedir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında yazılı materyallerin analiz edilmesidir. Doküman analizi nitel araştırmalarda önemli bilgi kaynaklarıdır (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 189).

3.2. Evren / Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar

Bu çalışmanın evreni çocuk kitaplarıdır. Örneklemi ise Ekim 2019 tarihinde Kitapyurdu, Kidega ve D&R' ın en çok satılan çocuk kitapları kısmından elde edilen veriler ışığında üç platformda da ortak olarak bulunan, ortaokul seviyesine uygun olan çocuk kitapları oluşturmaktadır. Bu veriler ışığında incelenmiş olan kitaplar Tablo 3 de yer almaktadır.

Tablo 3 Çalışmada İncelenen Kitaplar

Yerli Çocuk Kitapları	Yazar	Yayınevi, Basım yılı
Zaman Bisikleti	Bilgin Adalı	Can Çocuk, Aralık 2019
Dedemin Bakkalı	Şermin Yaşar	Taze Kitap, Eylül 2019
Abartma Tozu	Şermin Yaşar	Taze Kitap, Kasım 2019
Çeviri Çocuk Kitapları	Yazar	Yayınevi, Basım Yılı

Çizgili Pijamalı Çocuk	John Boyne	Tudem, Aralık 2019
Küçük Prens	Antoine de Saint- Exupéry (Cemal Süreya& Tomris Uyar Çevirisi)	Can Çocuk, Ekim 2019
Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu	Eleanor Coerr	Beyaz Balina,2020

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Veriler, internet ortamında Kitapyurdu, Kidega ve D&R' in en çok satılan çocuk kitapları listesinde sunduğu verilerden yola çıkılarak belirlenmiştir. Üç platformda da en çok satılan ortak kitaplardan ortaokul (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) seviyesine uygun olan çocuk kitapları çalışma materyalleri olarak belirlenmiştir ve veriler bu kitaplardan toplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışma materyalleri olarak belirlenen bu kitaplardan Schwartz' ın değer sınıflandırmasına uygun olarak incelenmiştir. Kitaplardan elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde en çok okunduğu tespit edilen yerli ve çeviri çocuk kitaplarındaki değerler, Schwartz' ın değerler sınıflamasına göre detaylı bir şekilde incelenmiş ve inceleme sonunda elde edilen veriler aşağıda sunulmuştur.

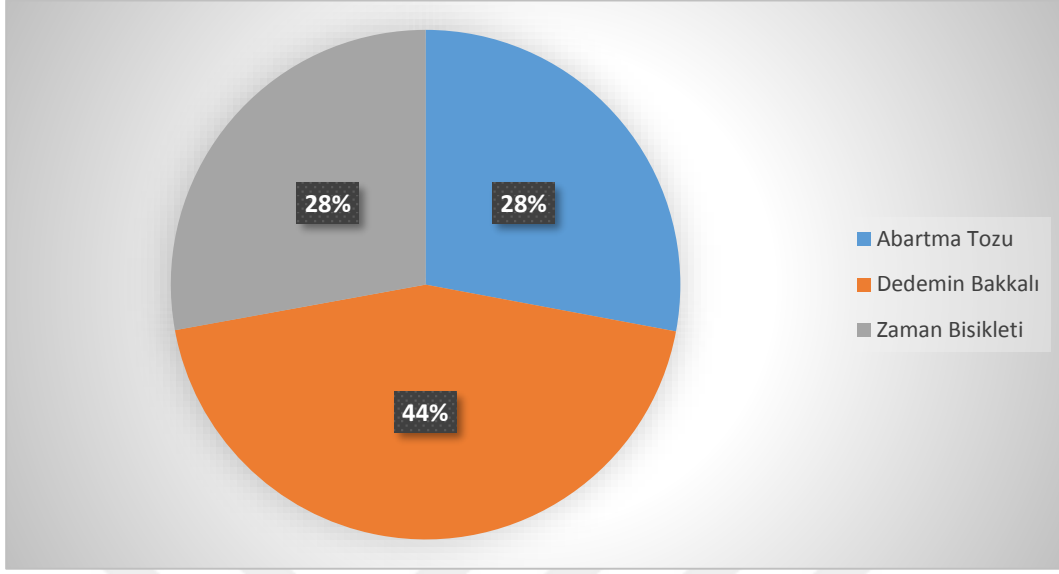
4.1 Çalışmanın Birinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemi “Yerli eserlerde hangi değerlere yer verilmiştir?” olup bu problem doğrultusunda Abartma Tozu, Dedemin Bakkalı ve Zaman Bisikleti adlı çocuk kitapları değerler yönüyle sırasıyla incelenmiştir. Kitaplarda yer alan değerler ve değerlerin sıklıkları Tablo 4’ te verilmiştir:

Tablo 4 Yerli Çocuk Kitaplarındaki Değerler

Kitap	f
Dedemin Bakkalı	552
Zaman Bisikleti	348
Abartma Tozu	344
Toplam	1244

Tablo 4 incelediğinde yerli çocuk kitaplarında 1244 defa değer aktarımını sağlayacak ifadeler yer verildiği tespit edilmiştir. Yerli çocuk kitaplarında aktarılan bu değerlerin 344’ü “Abartma Tozu” adlı kitaba, 552’si “Dedemin Bakkalı” adlı kitaba, 348’i ise “Zaman Bisikleti” adlı kitaba aittir. Tabloya bakıldığı zaman yerli çocuk kitaplarında değer aktarımın yeterli düzeyde olduğu, en çok değer aktarımın yapıldığı kitap “Dedemin Bakkalı” adlı çocuk kitabı olduğu “Abartma Tozu” ve “Zaman Bisikleti” adlı kitaplarında aktarılan değerlerin daha yakın düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 1 Yerli Çocuk Kitaplarındaki Değerlerin Oranı

4.1.1 Schwartz' ın Değer Sınıflandırmasına Göre Abartma Tozu' nda Aktarılan Değerler

Tablo 5 Abartma Tozu' nda Aktarılan Değerlerin Dağılımı

Değerler	f
Güvenlik (Security)	72
Evrenselcilik (Universalism)	49
İyilikseverlik (Benevolence)	45
Güç (Power)	44
Özyönelim (Self-direction)	35
Başarı (Achievement)	30
Hazcılık (Hedonism)	29
Uyma (Confirm)	23
Geleneksellik (Tridition)	9
Uyarılım (Stimulation)	8
Toplam	344

Tablo 5’ e bakıldığında en çok okunan yerli çocuk kitaplarından biri olan “Abartma Tozu” adlı kitapta, Schwartz’ ın değer sınıflamasında yer alan 10 değere de yer verildiği tespit edilmiştir. Kitapta yüksek düzeyde aktarılan değer *güvenlik* değeri olup en düşük düzeyde yer verilen değer ise *uyarılım* ve *geleneksellik* değerleri olduğu tespit edilmiştir. *Güç*, *başarı*, *hazcılık*, *özyönelim*, *evrenselcilik*, *iyilikseverlik* ve *uyma* değerlerine ise orta düzeyde yer verilmiştir. Sonuç olarak “Abartma Tozu” adlı kitapta toplamda 344 defa değer bulgusuna rastlanmıştır.

“Abartma Tozu” adlı kitap Şermin Yaşar’ a ait olup aktarılan değerlere kitap bağlamında bakıldığında kitapta toplumsal yapının eğlenceli bir dille eleştirildiği görülmektedir. Toplum eleştirisi yapılırken olumlu ve olumsuz birçok değer aktarımı yapılmıştır. Kitabın başında olumsuz olarak aktarılan değerler ve bunların eleştirilmesi söz konusuysen kitabın sonuna doğru yapılan hataların anlaşılmasına ve telafi edilmesine bırakılarak olumlu değerler vurgulanmaktadır. İfade olarak olumsuz değer örnekleri aslında birer eleştiridir. Bu değer aktarımlarından bazı örnekler şu şekildedir:

Güç:

“ Birsen Başar! Uyanma vakti. 10 dakika 8 saniyedir uyuyorsun. Kalk çabuk!” (Yaşar, Abartma Tozu, 2019a, s. 30).

“Yengem itfaiyecilere emirler yağdırıp duruyor, itfaiyeciler de etrafa su sıkıyordu.” (Yaşar, 2019a, s. 41)

“Sayın Bakan, ‘Vatandaşların hepsi tek tek aransın, talepleri bizzat sorulsun’ diye emretti.” (Yaşar, 2019a, s. 90)

“Müşterileriyle her zaman çok nazik konuşan babaannem adamı kovmaktan beter etti.

Başarı:

“Ama ölmezse dünya şampiyonu olur! Yeterince çalışırsa başarır. Kimse yapamaz ama Birsen kesin başarır. Ben ona boşuna mı Birsen ismini koydum?” (Yaşar, 2019a, s. 31).

“Evde durmadan deli deli hareketler yapıyor Birsen. “ Çok çalışmam lazım, mühim olan yarışmak ve eğlenmek değil, kazanmak diyor.” Arada iyice çoşup “Seni yeneceğiz dünyaaa!” diye çılgınlıklar atıyor.” (Yaşar, 2019a, s. 33).

“Kalktım ve aradım. Telefon meşguldü. Yılmayacak, sürekli arayacaktım. Aradım da.” (Yaşar, 2019a, s. 82).

““Hatırlatırım, mesai saati dışındasın Tevfik abi...”

“Sevdiğin işi yaparken mesai saatin yoktur evlat! En baştan başlıyoruz.”” (Yaşar, 2019a, s. 119).

Hazcılık:

“ “Ne seversem onu alıyorum. Ohhh, sefam olsun. Her sevdiğimi alıyorum.” dedi.” (Yaşar, 2019a, s. 19).

“Kadın, anneme eğilmesini söyledi. Kulağına bir şeyler fısıldadı. Annem yüzünde anlamsız bir gülümsemeyle doğruldu. Sonra kasaya gittik ve annem neredeyse bir aylık maaşını kasaya bıraktı.” (Yaşar, 2019a, s. 76).

“Bazı anne babalar çocuklarının bu sessiz sedasız, etliye sütlüye karışmayan hâllerinden o kadar memnundular ki çocuklarına en yeni teknolojileri anında aldılar.” (Yaşar, 2019a, s. 71).

“Müzeyle fabrikanın önünde şenlik gibi bir şey vardı. Yerlerde binlerce balon, gökyüzünde havai fişekler... Etrafta palyaçolar, etkinlik alanları, bağırانlar, konserler, yiyecek alanları falan. “Ne oluyor burada yahu, yine neden cozuttular?” diye sorduk. Müzeye yeni tablo asılacakmış, bunun için şenlik yapıyorlarmış. Zaten artık hep böyleydi. Lüzumlu lüzumsuz her şeye şenlik yapıyorlardı.” (Yaşar, 2019a, s. 129).

“Sokakta oyun oynamayı, evde sohbet etmeyi, kitap okumayı, bir şeyler yazmayı, hayaller kurmayı severim.” (Yaşar, 2019a, s. 120).

Uyarılım:

“Neyse ki mücadelecı bir ruhum var ve zorluklarla mücadele etmeyi seviyorum. Bu kasabadaki insanları içine düştükleri bu bataklıktan çıkartacak bir süper kahraman lazımsa o kesinlikle bendim.” (Yaşar, 2019a, s. 7).

“Aşırı mutsuzdum. Kendimi yapayalnız hissediyordum. Düşündüm ki bütün kasaba bir olup bana bir şaka hazırlamış olmalı. Bu tabelalar da işte şakanın sonuna çıkıyor. Tabelaları izleyeceğim, beni bir grup karşılayacak ve “Şakaaaaa! Diyecek. Sonra gelsin konfetiler, pinyatolar, balonlar, havai fişekler... Koşarak tabelaları izledim.” (Yaşar, 2019a, s. 72).

“Bu çok kötücüler için yeni sektörler açıldı. Mesela “Hayat çok kötü!” diyenler için “Size yeni bir hayat vad ediyoruz!” diyen Yepyeni Hayat Konutları Satış Ofisi açıldı. Açıldığı gün kapısının yanına oturdum, içeriye girenlere “Tövbeler olsun, yav bi delirmeyin, evle yeni hayat olur mu?” dedim ama kimseye dinletemedim.

“İnsanlar çok kötü!” diyenler için “Kendini baştan yarat!” diyen klinikler açıldı. İçeriye bir giriyordun, güya yepyeni bir insan olup çıkıyordun. Seval ablayı dükkândan içeriye girerken gördüm çıkınca tanıyamadım. “Tövbeler olsun, aynı Celal amcaya benzemiş. Böyle şiş şiş yanaklar, kocaman dudaklar, çatık kaşlar...” (Yaşar, 2019a, s. 80).

“Zaten okula genelde olup bitenleri anlatmak için ve yeni şeyler olsun bitsin diye giderdim.” (Yaşar, 2019a, s. 22).

““Deme öyle Tefik abi, kasabanın kaderini değiştiriyor bu ambalajlar, dedim.”

“Bu Kasım hangi harfi söyleyemiyordu.”

“K?”

“Koş çabuk, biz de gidiyoruz...”” (Yaşar, 2019a, s. 131).

Özyönelim:

““Olmaz bundan sonra vejetaryeniz!”

“Siz olun yaaa, ben niye vejetaryen oluyorum?”” (Yaşar, 2019a, s. 39).

““Tövbeler olsun! Beni mi ? Yenge bak biliyorsun, ben hiç sevmem yıkanmayı. Pazardan pazara yıkanıyorum ben. Bugün Pazar bile değ...”” (Yaşar, 2019a, s. 42).

“Sevgi teyzeeee! Oğlun 16 yaşında! Niye sana haber veriyor, delirdiniz mi siz?” (Yaşar, 2019a, s. 65).

“Onların sözüne itibar edemezdim. Kasaba hakkında daha önce onlardan dinlediğim hikâyeleri birleştirerek bir şeyler anlattım Tefik abiye.” (Yaşar, 2019a, s. 107).

“Kimse gitmemiş. Bozuktur o, çalışmaz, demişler. Ama Nakit Efendi dediğini yapmış, değirmene gitmiş.” (Yaşar, 2019a, s. 108).

Evrenselcilik:

“Kendisini çok haklı görüyordu Veli Keskinbıçak. Zaten artık kasabada herkes kendini aşırı derecede haklı görüyordu. Herkes haklıydı, herkes... Kimse karşısındakinin de haklı olabileceğini düşünmüyordu.” (Yaşar, 2019a, s. 49).

“Burası yemyeşil bir kasabaydı Tevfik abi. Herkesin evinin bahçesinde onlarca ağaç vardı. Üstünde kuşlar, sincaplar vardı. Şimdi kuşlar bile bizi terk etti Tevfik abi. Hiç kuş yok kasabada. Gelmiyorlar. Yuva yapabilecekleri bir ağaç yok çünkü. Köpekler bile gitti Tevfik abi. Köpekleri kovdular. Ama pet shoplar açtılar, orada köpek satıyorlar.” (Yaşar, 2019a, s. 94).

“Önce iyi insan olmamızı istiyor öğretmenlerimiz. Önce iyi, anlayışlı, güvenilir, saygılı insanlar olun, sonra meslek seçersiniz, bunlar her şeyden önemli diyorlar.” (Yaşar, 2019a, s. 159).

“Babaannem daha erken kendine gelmişti. Onu bahçedeki inşaat yığınının üzerinde ağlarken buldum. Kestiği ağaçlar için ağlıyordu. Bahçede ne bir ağaç kalmıştı, ne de bir tutam çiçek. Beni görünce kollarını açtı, sarıldık, ağladı.

“Ben seni çok kırdım mı yavrum?” dedi.

“Kendinde değildin, önemi yok babaanne, olur o kadar.” dedim. Bir anda bütün ebeveynlerimin ebeveyni olmuş gibiydim.” (Yaşar, 2019a, s. 148).

İyilikseverlik:

“Burası bir ev gibidir. Misafirlerini çok sever, parası olmayanlardan para almaz. Gönlü çok geniş biridir. Canımdır o benim, canımmm. Beni de çok sever, ben de onu çok severim. Beni görünce kollarını kocaman açar ve ben de üzerine zıplarım.” (Yaşar, 2019a, s. 14).

“Veli Keskinbıçak, babamın hem çocukluk hem askerlik arkadaşıdır. Aralarından su sızmaz. Babam, “Eğer bir gün bir derdin olursa, mutlaka Veli amcana git” derdi.” (Yaşar, 2019a, s. 46-47).

“‘Annem kendine yavaş yavaş geliyordu. Ona yardımcı olabilmek için ilk önce çaydanlığa çay koydum.

“‘Bir bardak çay iç de kendine gel anne. Haftalardır çimen suyu içiyorsun.’”

Ağlamak üzereydi. Bana bakıp,

“‘Ben çok açım yavrum...’” dedi.

Günlerdir aç olduğu için, kollarını kaldıracak dermanı kalmamıştı. Dört yumurta kırdım, kıtlıktan çıkmış gibi yedi. Zaten kıtlıktan çıkmıştı.” (Yaşar, 2019a, s. 147).

“‘Birsenlere giderken yolda öğretmenimi gördüm. Aylar sonra bana ilk kez gülümsedi, sarıldık. ‘Seni, arkadaşlarını, birlikte oynadığımız oyunları, o neşeli derslerimizi çok özledim’” dedi.” (Yaşar, 2019a, s. 149).

Geleneksellik:

“‘Ne güllesi yaa? Namaza niye gitmedin sen? N’ oluyo millete sabah sabah?’” (Yaşar, 2019a, s. 10).

“‘Eskiden bebekler doğduğunda bebek hediyesi olarak küçük altın götüren kasabalılar, artık bebeklere hediye olarak küçük tablet götürüyorlardı.’” (Yaşar, 2019a, s. 71).

“‘Ben mesela sabah kalkar, annemle babamla sohbet eder, kahvaltı ederdim. Sonra babaanneme uğrar, sarılıp öper, okula giderdim. Babam, ‘Babaannene uğra, hayır duasını al, öyle okula git’ derdi.’” (Yaşar, 2019a, s. 94).

“‘Değirmen bozulduğundan beri buradayım, bir kişi de gelip kapımı çalmadı. Ben ölüp gitmeden gelmene çok sevindim. Bu tozu al, şunun içine şunu, bunun içine bunu kat, bu tozla ekmek yap, şimdi artık gözüm açık gitmem demiş” (Yaşar, 2019a, s. 108-109).

“‘Ben de .endi yönetimim boyunca .ullanığımız ürün ambalajlarımızı atalarımın dedelerimden gördüğüm gibi Buğdaylı Müzesi’ne asacağım. Bu mutlu günümüzde yanımızda olduğunuz için hepinize ço. teşe..ür ediyorum.” (Yaşar, 2019a, s. 130).

Uyma:

“Beni apar topar giydirip koşuya çıkarttılar.” (Yaşar, 2019a, s. 10).

“Öğretmenim bir düzine test bıraktı sırama, mecburen çözdüm.” (Yaşar, 2019a, s. 23).

“Bir kere çöp atmaya kalktım ki normalde hep kalkardım, bu sefer matematik öğretmeni,

“Hey sen, hiperaktif! Otur yerine çabuk, yoksa okuldan atılırsın!” dedi.

“Tövbeler olsun!” dedim, oturdum.” (Yaşar, 2019a, s. 25).

“Bütün derdimiz bitmişti de bir tek benim özelliklerim kalmıştı sanki. Fakat mecburen cevap veriyordum. Devlet görevlisi sonuçta.” (Yaşar, 2019a, s. 122).

“Babaannem müşterilere selam vermiyordu. Selam verme işini ben üstlenmişim.

“Hoş geldiniz!”

“Hoş geldiniz mi? Sabahtan beri kasabada dolaşıyorum. Bana hoş geldiniz diyen tek insan bir çocuk, şükürler olsun.”

...

“Ne oldu? Senin ne derdin var? Haahahahhapşuuuu!”

“Çok yaşayın. Siz benim derdimi çözemezsiniz. Ben derdimi Pis İşleri Bakanlığı’na bildirdim. Çözerse ancak onlar çözer.” (Yaşar, 2019a, s. 85).

Güvenlik:

““Kalk! Spor yapacağız. Spor sağlıklı yaşamın en önemli parçasıdır. Biz her sabah güne koşarak başlar, yüzerek devam eder, bisikletle geri döneriiiiiz!” diye nefes nefese koşarken saydı babam.

Annem,

“Triatlooon! En sevdiğimmm! Hayatta en sevdiğim şey triatlooon!” diye çılgık attı koşarken.”” (Yaşar, 2019a, s. 9).

““Spor çok önemli spor. Ben çok sportif biriyim. Böylece hiç yaşlanmayacağım. Hep sağlıklı olacağım.”” (Yaşar, 2019a, s. 10).

“İnsan bir sorunla karşılaştığında önce ailesine koşuyor.” (Yaşar, 2019a, s. 14).

“Glüten alerjim olduğu için ben sadece tostun içindeki peyniri yedim.” (Yaşar, 2019a, s. 26).

“Yengem, Tervfik abinin hijyeninden emin olamadı. Tervfik abi ise hapşırmaktan eve yaklaşamadı. Tervfik Kılıkırkyarar, yirmi beş çeşit farklı şeye alerjisi olan aşını alerjik bir insandı.” (Yaşar, 2019a, s. 45).

4.1.2 Schwartz’ ın Değer Sınıflamasına Göre Dedemin Bakkalı’ nda Aktarılan Değerler

Tablo 6 Dedemin Bakkalı'nda Aktarılan Değerlerin Dağılımı

Değerler	f
zynelim (Self-direction)	96
Güç (Power)	91
Başarı (Achievement)	66
Uyma (Confirm)	66
İyilikseverlik (Benevolence)	50
Hazcılık (Hedonism)	47
Güvenlik (Security)	46
Evrenselcilik (Universalism)	43
Geleneksellik (Tridition)	23
Uyarılım (Stimulation)	23
Toplam	551

Tablo 6’ ya bakıldığı zaman en çok okunan yerli ocuk kitaplarından biri olan “Dedemin Bakkalı” adlı kitapta Schwartz’ ın değer sınıflamasında yer alan 10 değere de yer verildiği tespit edilmiştir. Kitapta yüksek düzeyde aktarılan değer *g* ve *zynelim* değerleri olup en düşük düzeyde yer verilen değerler ise *geleneksellik* ve *uyarılım* değerleri olmuştur. *Başarı*, *hazcılık*, *evrenselcilik*, *iyilikseverlik*, *uyma* ve *güvenlik* değerlerine ise orta düzeyde yer verilmiştir. Dedemin Bakkalı adlı kitapta toplamda 551 defa değer bulgusuna rastlanmıştır. Dedemin Bakkalı adlı kitap şermin Yaşar’ a ait olup kitap bağlamında aktarılan değerlere bakıldığında kitapta girişimci bir çocuğun gözünden ıracılık maceralarının anlatıldığı

görülmektedir. Bu maceralar doğrultusunda içinde olumlu ve olumsuz yollarla birçok değer aktarımı yapılmıştır. Bu değer aktarımlarından bazı örnekler şunlardır:

Güç:

“Dayım dedemin oğlu olduğu için bakkalda acayip söz sahibidir.” (Yaşar, 2019b, s. 28).

“Kahveci dedeme döndüm.

“Sen sat. Çok acayip zengin olursun.” dedim.

Her zamanki gamsız tavırlarıyla elini cebine sokup “İkisini ayrı ayrı satarsam daha zengin olurum.” dedi.” (Yaşar, 2019b, s. 38).

“İşine bak sen, gazoz dolabı boşalmış bak! Gazoz dolabını doldur.” (Yaşar, 2019b, s. 59).

““Yöresel ürün tabii. Kurabiyelere bak. Senin bisküvilerine on basar. Yıllardır zehirledik milleti... Çocukların dişleri çürüdü. Cips mi yenir? Cips sattık biz yaaa, cips sattık! Nasıl yapıldığı belli olmayan şeyler sattık!” diye diye atarlı kadının bütün atarlarını dedeme saldı.

Ama hem patronum hem dedem olduğu için beni kapının önüne koydu.” (Yaşar, 2019b, s. 86).

Başarı:

“Senin yaptığın her şeyi yapabilirim. Ürünlerin üzerinde fiyatlar yazıyor. Gelene ne istediğini sorarım, istediğini veririm, poşete koyarım, para üstünü veririm, fişini keserim. Bitti. Bunu mu yapamayacağım?” dedim.” (Yaşar, 2019b, s. 16).

“Koltuğundan kalkıp, “Geç evladım. Ben de seni bekliyordum. Yoruldum ben bu meslekten. Artık köşeme çekileceğim, sen burayı çekip çevirirsin!” demesini bekliyordum.

Kapı önünü süpürme görevi verdi.

Olsun.

Kafaya koydum.

Sıfırdan başlayacaktım.” (Yaşar, 2019b, s. 17).

“Kapının sol tarafında içecek dolabı var. İçecek dolabında şişeleri her zaman düzenli bir şekilde dizmen ve asla boş bırakmaman gerekir. Çünkü orada insanlar ne kadar çok içecek

görürse o kadar çok içmek isterler ve bu da daha çok satış yapmak demektir.” (Yaşar, 2019b, s. 30).

“Üç bardak vişneli soda içtim. Gelince o da tadacak ve beni tebrik edecekti.” (Yaşar, 2019b, s. 36).

“Ertesi sabah dedemin yanında gururla yerimi aldım. Sıkı bir tebriği hak etmişim ama henüz bilmiyordum.” (Yaşar, 2019b, s. 42).

Hazcılık:

“İyi, bakkal koltuğuna kasılır, arkama yaslanır, keyifle yerdim dondurmamı.” (Yaşar, 2019b, s. 62).

“Ama kahveci dedem zaten gamsız adam. “Duydun mu dünya yanmış!” desem, sadece “Yapma yauuuuvvv!” der.”

“Ben bütün bu olanları anlatınca kahveci dedem sadece “Boşveeer, kap bir oralet!” diyor.” (Yaşar, 2019b, s. 100).

“Şu bakkalda yalandan ölecektim... Ama çok güzeldi kolonya dolum şişesi, ölmeye değirdi. Gelip geçerken avucuma dolduruyor, üstüme başıma mis gibi kolonya döküyordum.” (Yaşar, 2019b, s. 107).

“Dedem gazete okumaya bayılır. Ben ona çırak olduğumdan beri iyice serdi işleri. Bütün gün gazete okuyor. Bıraksam yemeğe, camiye, kahveye, tuvalete bile gazeteyle gidecek!

...

Gazeteler sabahtan gelir bakkala ama biz öğleye doğru dağıtırız. Çünkü dedem gazeteleri sahibinden önce okur. Bana kalırsa dünyanın en bilgili adamı bakkal dedem. O kadar çok gazeteyi ben de okusam öyle olurum.

...

Ama adam bayılıyor gazete okumaya işte. Koltuğuna yaslanıp okuyor. Hem gazete okuyup hem benim hatalarımı nasıl yakalıyor hâlâ anlamış değilim.

Ben de dedemin olmadığı zamanlar, dedemi taklit ediyorum. Kendi kendime bulduğum bir oyun bu. Bazen can sıkıntısından patlıyorum burada. (Yaşar, 2019b, s. 119-120).

“Sonra “Bön biraz gaste okuyayım.” Diyorum ve koltuğa kasılıyorum.

Arada kafamı kaldırıp orada olmayan beni dikizliyorum. Bence bu çok eğlenceli bir oyun.” (Yaşar, 2019b, s. 121).

Uyarılım:

““Ben de bakkal olmak istiyorum. Çırak lazım mı?”” (Yaşar, 2019b, s. 16).

“O gün karışımlar hazırlamaya başladım. Doğru formülü bulana kadar birkaç şişe içeceği ziyan etmem gerekeceğinden dedemin camiye gitmesini bekledim. Gider gitmez, şişeleri önüme aldım. Gazozla meyve suyunu, maden suyuyla gazozu karıştırdım. Kayısıyla gazozun karışımını tatsan bir daha bakkala uğramazdın. Ama maden suyuyla vişne suyu harika oldu. Şekeri biraz azdı, iki de kesme şeker attım.

Dehşet! Muhteşem! Çok harika!” (Yaşar, 2019b, s. 34).

“Heyecanımdan bekleyecek hâlde değildim.” (Yaşar, 2019b, s. 36).

“Döner dönmez planımı uygulamaya koyuldum. Dedeme bir kasket buldum, bir de yelek. Anneannemin dolabını talan ettim bulana kadar. Ama olsun, olurdu o kadar.”

“Bir gün kartları raflara dizerken aklıma dâhiyane bir fikir geldi. Bunlar çok sıkıcı kartlardı. Ben kesinlikle daha iyisini yapabiliirdim.” (Yaşar, 2019b, s. 113).

“Daha köyün girişinde kornaya basmaya başlıyorlar, eve gidecekleri yere kadar aynı şekilde “Düüüüüt düüüüüüt, düttürü düüüüüt!” diye bütün insanları merakla kapının önüne çıkartıyorlardı. Ben de bakkalın önüne fırlıyordum.” (Yaşar, 2019b, s. 167).

Özyönelim:

“O gün kararımı verdim. Yapabileceğim tek meslek: Bakkalcılık” (Yaşar, 2019b, s. 16).

“İlk hafta düzenli olarak erkenden gittim ama sonradan vazgeçtim. Saat dokuzda iş başı yapmaya başladım. Devlet memurları da sonuçta 9’da gidiyor.” (Yaşar, 2019b, s. 26).

“Ama ben sevmem, bu kadarı fazla. Espri güzelse gül, değilse gülümse geç.” (Yaşar, 2019b, s. 32).

“Gerçekte bakkaldaki müşterilere daha iyi hizmet vermek için pantolonunu feda etmiş bir kahramandım. Ama dedemin gözünde, ceplerine dondurma dolduran şapşalın tekiydim. Sinirle bakkaldan çıkıp eve gittim.” (Yaşar, 2019b, s. 64-65).

Evrenselcilik:

“İyi bir bakkal çırağı olman için tartım işini iyi biliyor olman lazım. Yani eğer bir kilo toz şeker tartacaksan, gerçekten de bir kilo toz şeker tartmalısın. 100 gram fazla tartarsan zarar edersin. Az tartarsan müşterinin hakkını koruyamazsın. O yüzden terazi kullanmak hassas iştir, adı da zaten hassas terazidir.” (Yaşar, 2019b, s. 45-46).

“Bir gün yine şeker sandığının üstünde ağlarken aklıma dâhiyane bir fikir geldi. Robin Hood zenginden alıp fakire veriyorsa ben de pekala yapabilirdim. Her türlü imkân vardı elimde.” (Yaşar, 2019b, s. 48).

“O yüzden, bakkala koymayı planladığım bu organik ürünleri tek bir evden almanın imkânı yoktu. Gizlice almak bana göre olmadığından, ödünç almak en güzeliydi....” (Yaşar, 2019b, s. 81-82).

“Dedem bütün müşterilere eşit davranır. Hepsini ne sever, ne de sevmez. Onların hakkında iyi ya da kötü konuşmaz.” (Yaşar, 2019b, s. 134).

“Bir gün mal arabasının içinde yine öyle yavaş yavaş çikolatamı yerken bütün köye haksızlık ettiğimi düşündüm. Ne bencil insanlardık biz ya! Hep dedemin yüzündendi. Bakkalda o ne isterse onu satıyorduk, çocuklar ben ne istiyorsam onları yiyorlardı. Olmazdı böyle. Bu düzene bir dur demeliydim. İhtiyacım olan tek şey biraz defterdi.” (Yaşar, 2019b, s. 150).

İyilikseverlik:

“Külahı uzatıp parayı aldıktan sonra “Git su iç, su içmeyi unutma!” diye tembihliyordum.” (Yaşar, 2019b, s. 54).

“Halamın kurabiyeleri kaldı bir tek elimde. Onları geri götürmeye kıyamadım. Geri götürürsem Allah sevdiğine kavuştursun bölümüne takılacak ve kavuşamayacağını düşünüp üzülecekti. Kıyamadım. Bilmesin kurabiyelerin başına geleni...” (Yaşar, 2019b, s. 87-88)

“Yalan söyleme müşterilere. Müşterilere değil, kimseye söyleme!” dedi.” (Yaşar, 2019a, s. 96-97).

“O fazladan aldığım paraları toplayıp bir köşede biriktiriyorum. Bunlar Şükran ablamın düğün parası. Öyle düşünüyorum.” (Yaşar, 2019b, s. 102-103).

“Ben de kışın on beş tatil boyunca dedeme yardım ediyordum bakkalda.” (Yaşar, 2019b, s. 110).

Geleneksellik:

“Çok fena kızdı dedem. Ben çıkarken söyleniyordu.

“Söylediğime pişman oldum. Kötü bir şey olduğunu bile bile içimden “İnşallah kaybolursun!” dedim.

Annem bunu yaptığımı duysa çok kızar. “Kimseye beddua etme, döner dolaşır seni bulur.” der hep. Bu beddua sayılmaz, hak edilmiş bir kötü dilek diyelim.” (Yaşar, 2019b, s. 79).

“Sorarsa sattım derim.” dedim. “Dokuz tövbe de onun için çekerim, ne var?” diye düşündüm.” (Yaşar, 2019b, s. 108).

“Vehbi amca köpeklerine ekmek attı beni dinlerken. Ben de onun anne babasına dua ettim. Bana hep “Terbiyesiz!” diyorlardı ama mezarlara dua okunacağını biliyordum.” (Yaşar, 2019b, s. 147).

“Dedem ezan okundukça camiye gidiyor. Bakkala uğradığı yok. Gün boyu ezan okunsa o hep camiye gider.” (Yaşar, 2019b, s. 158).

Uyma:

“Yetişkin milleti böyledir, kafaları kurnazlığa çalışır. Bıyık altından “Heheheheh! Nasıl da yutturdum numarayı, para bulurum diye nasıl ayıklıyor bak kutuları hehhehe!” diye baktığını biliyordum. Ama dedeme olan saygımdan, sevgimden ve ustama olan hürmetimden yüzüne vurmuyordum... Yetişkinlerle mücadeleyi böyle böyle öğrenecektim.” (Yaşar, 2019b, s. 20).

“Nasıl fark etmez, hiç mi damak zevkin yok!” demedim. Müşteriye kafa tutulmaz.” (Yaşar, 2019b, s. 31).

“Haydaaaa, ne kahvesi, çabuk işinin başına gel!” demek istedim ama dedelere böyle şeyler söyleyemiyorsun.” (Yaşar, 2019b, s. 36).

“İçimden “Sana ne, Akif’in avukatı mısın?” diyordum, ama dışımdan sesim çıkmıyordu.” (Yaşar, 2019b, s. 95).

Güvenlik:

““Ne diyorsunuz siz yahu?” dedi dedem ve ortalık fena halde kızıştı.

Baktım olacak gibi değil, bir kahraman edasıyla öne atıldım ve gururla “Ben yaptım!” dedim. Olay büyümesin diye noktayı koydum aslında.” (Yaşar, 2019b, s. 43).

“Kaşlarını çatıp baştan aşağı süzdü beni. Çok dikkat ederdi kılık kıyafet işine. Baştan konuşmuştuk. “Temiz giyineceksin!” demişti. “Tamam.” demiştim.” (Yaşar, 2019b, s. 64).

“Gıcır Şükriye buraların temizlik hastası. İş gücü temizlik, deterjan, öyle şeyler... Aslında çok yaşlı gözlerinin bile doğru dürüst görmemesi lazım ama o görüyor. Her türlü lekeyi, tozu görüyor. Bakkala her geldiğinde “Temizlesene sen buraları!” diyor bana. “Temiz zaten.” diyorum ama inanmıyor.” (Yaşar, 2019b, s. 92).

“Kuponlara da zarar vermediğime göre sorun yok. Vedat amca gazetesini kestiğimi anlamazdı bile.

Afrikalı çocukların resmini boş bir kutuya yapıştırdım ve kutuyu sakladım. Dedem bunu bir süre görmese iyi olurdu.” (Yaşar, 2019b, s. 123).

4.1.3 Schwartz’ ın Değer Sınıflandırmasına Göre Zaman Bisikleti’ nde Aktarılan Değerler

Tablo 7 Zaman Bisikleti' nde Aktarılan Değerlerin Dağılımı

Değerler	f
İyilikseverlik (Benevolence)	52
Güvenlik (Security)	50
Evrenselcilik (Universalism)	47
Başarı (Achievement)	44

Hazcılık (Hedonism))	33
Güç (Power)	32
Özyönelim (Self- direction)	32
Uyarılım (Stimulation)	29
Uyma (Confirm)	24
Geleneksellik (Tridition)	5
Toplam	348

Tablo 7' ye bakıldığında en çok okunan yerli çocuk kitaplarından biri olan “Zaman Bisikleti” adlı kitapta, Schwartz’ ın değer sınıflamasında yer alan 10 değere de yer verildiği tespit edilmiştir. Kitapta yüksek düzeyde aktarılan değerler *iyilikseverlik* ve *güvenlik* değeri olup en düşük düzeyde yer verilen değer ise geleneksellik değeri olduğu tespit edilmiştir. *Güç*, *başarı*, *hacılık*, *uyarılım*, *özyönelim*, *evrenselcilik* ve *uyma* değerlerine ise orta düzeyde yer verilmiştir. Sonuç olarak “Zaman Bisikleti” adlı çocuk kitabında toplamda 348 defa değer bulgusuna rastlanmıştır. Zaman Bisikleti adlı kitap Bilgin Adalı’ ya ait olup kitapta zamanlar arası yolculuk yapan bir baba ve iki kızının başından geçenler anlatılmaktadır. Kitaptaki değer aktarımlarından bazı örnekler:

Güç:

““Ne buldun?” diye sordu ağabeyine Anın.

“Sen anlamazsın,” diye yanıtladı onu Çuka, “anlamazsın. Yaşın daha çok küçük.”

“Hiç de bile. Artık koca kız oldum. Yaşım küçük olsa annem seninle gelip meyve toplamama izin verir miydi?”

“Amaaan, neyse ne. Seni ilgilendirmez neyi bulduğum.”” (Adalı, 2019, s. 19)

“Kaçtır söylüyorum onlara, şu son heceleri uzatmamalarını ama bir türlü dinletemiyorum. Biraz öfkelenmişim doğrusu.” (Adalı, 2019, s. 30).

“İkiniz de susun,” diye fısıldadım ben de.

“Ben konuşmuyorum,” dedi Yağmur.

“Konuşuyorsun ya işte,” diye diklendi Damla.

“Küçük cadılar, susun,” diye fısıldadım onlara.” (Adalı, 2019, s. 42).

“Başkan, buluşlarıyla topluma çok yararlı olan, kendisinden sonra başkan seçilmesini istediği Çuka’ nın dileğini kıramazdı. Zaten Çuka ortaya çıkınca, yavruya karşı çıkanların da sesi kesilmişti. Çuka, onların daha önce hiç düşünemediği şeyleri düşünüp başaran, onlara da öğreten bir çocuktur. Anin’ den yana çıktığına göre bir bildiği vardı Çuka’ nın...” (Adalı, 2019, s. 74).

“Toparlanın gidiyoruz,” dedi kızlara.

“Ama babaaaa!.. Biraz daha kalsak... N’ oluuuuur...” diye karşı çıkmalarını duymadım bile. Baba dediğin, gerektiği zaman kararlı ve sert olmalı.” (Adalı, 2019, s. 103).

Başarı:

“Çuka baltayı daha sağlam yapmak için düz bir dal yerine çatallı bir dal kullanacaktı. Böylece, çatalın arasına sıkışan keskin taş, fırlayıp gitmeyecekti.” (Adalı, 2019, s. 19).

“Kabilenin başkanı Çuka’ ya boynundaki başkanlık kolyesini armağan etti. Bu ne demekti biliyor musunuz? Kendisinden sonra, kabile başkanı Çuka olacaktı.” (Adalı, 2019, s. 21).

“Az sonra üçümüz birden bisiklete tünemiş, yola koyulmuştuk. Geçen yolculuğumuzdan edindiğimiz deneyimlerle, öyle dinazorların falan bulunduğu zamanlara hiç uğramadan, doğruca Çuka’ nın zamanına gittik.” (Adalı, 2019, s. 24).

“Birkaç kez zıplayarak ulaşmayı denedi, yine olmadı. Ama Anin’ in vazgeçmeye hiç niyeti yoktu.

Anin, bir elmaya, bir elindeki kamışa baktıktan sonra, Çuka’ yı da, bizi de şaşırtan bir şey yaptı. Elindeki kamışı mızrak atar gibi daldaki elmaya fırlattı. Kamışın sivri ucu elmaya saplandı. Ağırlığı da elmayı daldan kopardı. Anin sevinçle koşup elmayı kamışın ucundan ve keyifle yemeye başladı.” (Adalı, 2019, s. 26).

Hazcılık:

“Aşağıdaki meyve ağaçları ve kır çiçekleriyle dolu vadiden gelen esinti doğanın en güzel kokularını getirdi. Çuka’ nın burnuna. O kadar keyiflendi ki Çuka, bir an için, yapmayı

düşündüğü şeyi tümüyle unutup coşkuyla hoplayıp zıplamaya başladı. Kendini tutamayıp peş peşe taklalar attı. O kadar mutluydu ki, bir süre kollarını, bacaklarını açarak çimenlerin üstünde boylu boyunca yattı.” (Adalı, 2019, s. 18).

“Aaaa! Bu zaman bisikleti ne arıyor burada?”

“Bilmem. Herhalde babam yeni bir yolculuk için hazırladı.”

“Benim ilgim yok onunla...” diye homurdandım. Doğrusu şöyle keyifle gazetemi okumak dururken yüz bin yıllık bir yolculuğa çıkmaya hiç niyetim yoktu.” (Adalı, 2019, s. 23).

“Doğrusu Taşçı Amca pek keyiflenmişti bu işten. Yepyeni bir icada tanık oluyor, ayrıca onu kullanan ilk insan oluyordu.” (Adalı, 2019, s. 30).

“Bizi de evde bir şölen bekliyordu: giysi şöleni. Elif, kızlara renk renk bluzlar, pantolonlar almış. Ne Çuka kaldı akıllarında ne de Anin. Hepsini bir anda unutup çılgık çılgığa yeni giysilerini denemeye koştular. Ben de bahçede şezlonguma kurulup o sabah yarım bıraktığım kitabımı okumaya koyuldum.” (Adalı, 2019, s. 38-39).

“Temmuz ayında nefis bir pazar sabahı. Keyifle uyandım. Kararlıyım, bugün balık avlamaya gidip bu güzel havanın keyfini çıkaracağım.” (Adalı, 2019, s. 60).

Uyarılım:

“Çuka’ nın telaşını gören Anin’ de, olacakları kaçırmamak için elmalarıyla birlikte hızla yürüdü.” (Adalı, 2019, s. 28).

“Benim homurtumu kim duyar ki? “Anneeeee. Çuka mızrağı icat ettiiii!” diye heyecanlı bağırmaya başladı kızlar.” (Adalı, 2019, s. 32).

“İçlerinden biri korka korka da olsa Çuka’ nın uzattığı yanan dalı tuttu. Öylesine hoşuna gitmişti ki bu, zıplaya zıplaya dans etmeye başladı.” (Adalı, 2019, s. 38).

“Hem geceleri burası kim bilir ne kadar heyecanlı olur. Onu da görmüş oluruz.” (Adalı, 2019, s. 51).

Özyönelim:

“Zaman bisikletini hiç görmemiş gibi yapıp Elif’ in pişirdiği (Elif, Yağmur’ la Damla’ nın annesi, yani benim eşim) kahvemi alarak koltuğuma oturdum ve gazetemi okumaya başladım.

“Füt tü füt tü füüüt füüüüt...” diye bir ıslık sesi geldi.

Baktım, Yağmur. Kafasını kaşıyarak bisikletin çevresinde dolanıyor. Hiç oralı olmadım.” (Adalı, 2019, s. 22).

“Kamışın kalın ucundan iki küçük parça keserek bir kertik açtı. Belli ki balta yaparken kullandığı çataldan aklına gelmişti bu. Sonra da elmaları melmaları hiç düşünmeden bayır yukarı koşmaya başladı.” (Adalı, 2019, s. 28).

“Kızlar sözleşmiş gibi, bir ağızdan, “Hayıııııı!” diye bağırdılar. “Çuka’ nın yapacağı mızrağı görmek istiyoruuuuuuuz!” (Adalı, 2019, s. 29).

“Öyleyse Karain’ e gideriz ama sen de balık tutmazsın,” dedi Yağmur.

Bunu duyunca öfkelenim doğrusu.

“Hayır! Karain’ e gitmiyoruz. Ben balık avına gidiyorum,” diye kestirip attım.” (Adalı, 2019, s. 61).

Evrenselcilik:

“Çuka Taşçı Amca’ nın yanından ayrılırken, arkasından gelen Anin, “Anladım,” dedi bilmiş bilmiş.

“Ne anladın?”

“Bu kez bir mızrak yapacaksın.”

“O neymiş o?”

“Ben uydurdum. Hayvanlara fırlatmak üzere yapacağın aletin adı...”

“Anlaşıldı. Yöntemini sen buldun, adını da sen koydun. Ben de başkana söylerim, seni kabilenin mızrakçıbaşısı yapsın.” (Adalı, 2019, s. 29).

“Önce evimizin çatısına çıktım. Bu kadar yüksekten minicik bahçemiz öylesine hoş görünüyordu ki... Sarmaşıklar, güller, çam ağacı, hanımeli, kadifeçiçeği, daha bir yığın başka bitki. Tepeden, salkım salkım çiçek açmış dünya güzeli küpe çiçeği görünüyordu.” (Adalı, 2019, s. 33).

“Onları öyle tek başlarına bir düzine balık yakalamış dönerken gören kabile halkı hemen çevrelerinde toplanıp alkışlamaya başladı.” (Adalı, 2019, s. 44).

“Hem orada yakalayacağım alabalıklar, zamanın tüm akışını değiştirebilir. Biliyorsunuz çok tehlikeli bir şey bu. Orada hiçbir şeyi değiştiremeyiz, hiçbir canlıyı yok edemeyiz.” (Adalı, 2019, s. 61).

“Erkekler, o gün erken saatlerde avladıkları hayvanların derisini yüzüyor, kadınlar yüzülmüş derileri, gerektiğinde giysi, ayakkabı yapmak üzere tuzlayıp güneşe seriyor, çocuklar bir o yana, bir bu yana koşturup duruyorlardı.” (Adalı, 2019, s. 63).

İyilikseverlik:

“Ben ne yapacağımı şaşırılmış deliler gibi pedal çevirirken, Damla, “Babamıza biraz yardım etsene abla,” dedi.

Yağmur, bilgisayarın klavyesinde birkaç tuşa bastı. Çevremizdeki bulutlar dağıldı. Ben hâlâ pedalları çeviriyordum ama olduğumuz yerde duruyorduk.

“Artık pedal çevirmene gerek yok baba,” dedi Yağmur.” (Adalı, 2019, s. 13).

“Belli ki Anin’ i arıyordu. Göremeyince telaşlandı. Uzun süredir orada bekleyen ateş nöbetçisine sordu. O da görmemişti. Kardeşinin başına kötü bir şey gelmiş olabileceğinden korkan Çuka, telaşla sağı solu araştırmaya başladı.” (Adalı, 2019, s. 25).

“Taşçı Amca, bir ucu bu kamışın ucundaki kertiğin içine girip bağlanabilecek bir kesici istiyorum. Kamışa gelen ucu küt, öteki ucu sivri olsun. Şöyle uzunca bir şey olmalı.

“Bu sıralar işim çok. Şimdi şu senin icat ettiğin baltaya uygun taşlar yontuyorum. Avcıların hepsi ondan istiyor.”

“Ama bu da balta kadar önemli ve yararlı bir alet olacak.”

“E canım, seni kıracak değilim ya. Biraz sonra gel, istediğin kesici hazır olur.” (Adalı, 2019, s. 28).

“Az sonra, Çuka’ yla Anin’ in arkadaşları da gelip yardım etmeye başladılar. Küçükler ormandan çam sakızı topluyor, büyükler bir yandan da kamışları yarıp boğum yerlerini temizliyorlardı.”

...

“Bu sorunu çözebilmek için hep birlikte düşünmeye başladılar.” (Adalı, 2019, s. 57).

“Ama abla, kütüğün sesinin bir işe yarayabileceğini de Çuka buldu. Anin bunu yalnızca bir oyun olarak görüyordu.”

“İşbirliğinin, yardımlaşmanın yararlarını gördünüz işte,” diye söze girdim ben de, “İnsanlar kafa kafaya verip yardımlaşınca sorunlar daha kolay çözülüyor.” (Adalı, 2019, s. 68).

Geleneksellik:

“Tıpkı öğretmenlerimizin okulda bize yeni şeyler öğretmesi gibi, değil mi baba?” dedi Yağmur. “Annemizin, babamızın, öteki büyüklerimizin de...” diye ekledi Damla.” (Adalı, 2019, s. 38).

“Çaresiz sustu Çuka. Dere kıyısında istediği gibi bir yer bulunca durup beklemeye başladı.” (Adalı, 2019, s. 42).

“Ona ateşin, kabilenin var oluşu ve devamıyla ilgili bir simge olduğunu anlattım. Bunun daha sonra Anadolu’ da binlerce yıl yaşayacak olan bir geleneğe dönüşeceğini söyledim.

“‘Anadolu’ nun çoğu yerinde anneler hâlâ çocuklarına ‘ocağımızı sen tütüreceksin’ der ya da birine kızdıklarında ‘ocağın sönsün’ diye bağırırlar.” (Adalı, 2019, s. 48).

“Onlarla vedalaştık. Baktım, Anin’ in gözleri yaşarmıştı.

“Keşke ben de sizinle gelebilsem...” dedi üzüntüyle, sonra arkasını dönüp yürümeye başladı.” (Adalı, 2019, s. 110).

Uyma:

“Baktım kurtuluş yok kızlardan. Direnirsem, akşama kadar sürecek bu. Gazetemi katladım, yana koydum.” (Adalı, 2019, s. 23).

“Yanılmıyorsam, bu kez icat sırası Anin’ deydi. Benimle dalga geçerler diye bu düşüncemi kızlara söylemedim. Dilleri öyle sivri ki, bazen öfkeden çıldırtıyorlar beni.” (Adalı, 2019, s. 25).

“Al da bağla şunu mızrağına.”

“Başüstüne mızrakçıbaşı,” diye bir kahkaha atarak ipi Anin’ den aldı Çuka, mızrağın ucuna bağladı.” (Adalı, 2019, s. 43).

“İyice köşeye sıkıştırmışlardı beni. İtiraz edebileceğim başka bir şey kalmamıştı.” (Adalı, 2019, s. 52).

“Ben şimdi ormana gidiyorum,” dedi Çuka, kızlara. “Oradaki, kütüklere vurarak ses çıkaracağım. Benim çıkardığım sesi duyunca siz de bu kütüğe birkaç kez vurun. Sonra başka yerde ses çıkaracağım. Onu duyunca yine kütüğe birkaç kez vurun. Benim çıkardığım sesi duymaz olana kadar karşılık verin bana. Anladınız mı?

“Hı-hıh...” diyerek başını salladı Anin.

“Ne işe yarayacak ki bu?” diye sormaya yeltendi Balamın, Anin hemen susturdu onu.

“Söylediğini yapalım...” (Adalı, 2019, s. 64).

Güvenlik:

“Bisikletin tepesine kocaman bir şemsiye bağlamışlar. Bu, zaman içinde gezerken kozmik yağmurlardan korunmak içinmiş. Onun tepesine de bir alüminyum tencere kapağı takmışlar. Bu da cep telefonuyla rahatça konuşabilmem için bir çanak antenmiş.

...

“Bunlar ne olacak?” dedim.

“Orada gerekebilir,” dedi Damla.

“Nelerle karşılaşacağımızı biliyor muyuz?” dedi Yağmur.” (Adalı, 2019, s. 10-11)

“Hemen dallarla gizledim bisikletimizi. Artık kimse bulamazdı bizi.” (Adalı, 2019, s. 15).

“İşte!” dedi Çuka, “Avcılarımız geyikleri, keçileri, öküzleri, bundan sonra böyle avlayacaklar. Kendilerine saldıran ayılardan, aslanlardan, kaplanlardan bu yeni silah sayesinde korunacaklar.” (Adalı, 2019, s. 30-31).

“Kalamayız. Öncelikle hazırlığımız yok. Sonra anneniz çok merak eder. Çok istiyorsanız sabah yeniden döneriz,” derken, bu dediğimin gerçekleşmeyeceğini pek iyi biliyordum.

“Biz çadırımızı getirdik,” dedi Yağmur.

“Bizi göremeyecekleri bir tepenin arkasına kamp kurarız. Kimse görmez,” diye ekledi Damla.” (Adalı, 2019, s. 51).

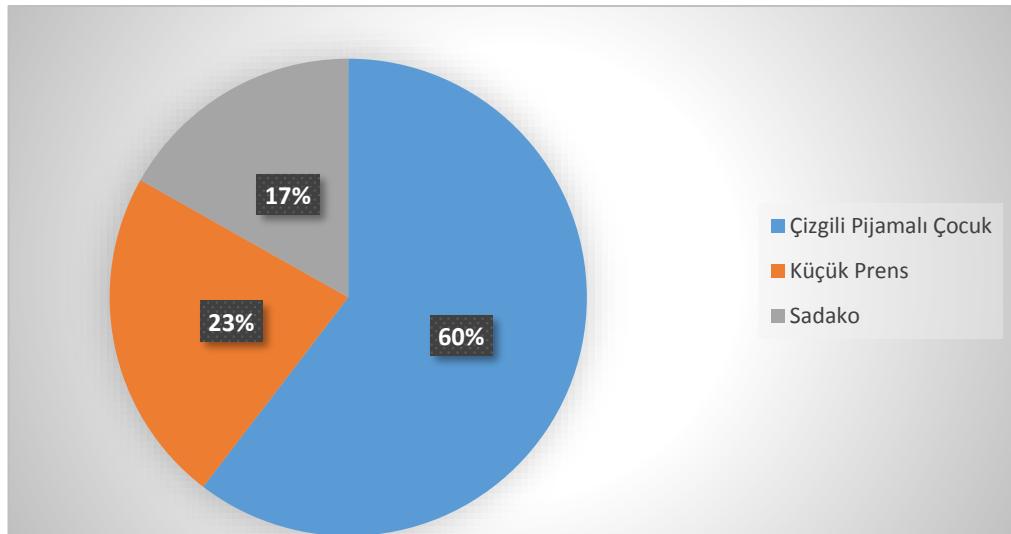
4.2 Çalışmanın İkinci Alt Problemine Yönelik Bulgular

Çalışmanın ikinci alt problemi “Çeviri eserlerde hangi değerlere yer verilmiştir?” olup bu problem doğrultusunda Çizgili Pijamalı Çocuk, Küçük Prens ve Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu adlı çeviri çocuk kitapları değerler yönüyle sırasıyla incelenmiştir:

Tablo 8 Çeviri Çocuk Kitaplarındaki Değerler

Kitap	f
Çizgili Pijamalı Çocuk	610
Küçük Prens	230
Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu	170
Toplam	1010

Tablo 8 incelendiğinde üç çeviri çocuk kitabında 1010 defa değer aktarımı yapıldığı tespit edilmiştir. Çeviri çocuk kitaplarında aktarılan bu değerlerin 610’ ı “Çizgili Pijamalı Çocuk” adlı kitaba, 230’ u “Küçük Prens” adlı kitaba, 170’ i ise “Sadako” adlı kitaba aittir. Her üç kitapta tespit edilen değerler, değer aktarımı için yeterli düzeydedir. Ancak tabloda da görüldüğü gibi çeviri çocuk kitaplarında yüksek düzeyde değer aktarımının yapıldığı kitap “Çizgili Pijamalı Çocuk” olup düşük düzeyde değer aktarımının yapıldığı kitabın ise “Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu” olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 2 Çeviri Çocuk Kitaplarındaki Değerlerin Oranları

4.2.1 Schwartz' ın Değer Sınıflandırmasına Göre Çizgili Pijamalı Çocuk' ta Aktarılan Değerler

Tablo 9 Çizgili Pijamalı Çocuk' ta Aktarılan Değer

Değerler	f
Uyma (Confirm)	116
Güç (Power)	104
İyilikseverlik (Benevolence)	92
Güvenlik (Security)	84
Özyönelim (Self-direction)	76
Hazcılık (Hedonism)	38
Evrenselcilik (Universalism)	37
Geleneksellik (Tradition)	26
Uyma (Stimulation)	22
Başarı (Achievement)	15
Toplam	610

Tablo 9' a bakıldığında en çok okunan çeviri çocuk kitaplarından biri olan “Çizgili Pijamalı Çocuk” adlı kitapta, Schwartz' ın değer sınıflamasında yer alan 10 değere de yer verildiği tespit edilmiştir. Kitapta yüksek düzeyde aktarılan değer *uyma* ve *güç* değeri olup düşük düzeyde yer verilen değer ise *başarı* değeri olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak Çizgili Pijamalı Çocuk adlı çocuk kitabında toplamda 610 defa değer bulgusuna rastlanmıştır. Çizgili Pijamalı Çocuk adlı kitap John Boyne adlı yazara ait olup İkinci Dünya Savaşı zamanında bir tel örgünün iki farklı tarafındaki çocukların dostluğunu ve savaşın yansımalarını gözler önüne sermektedir. Kitap bağlamında aktarılan değerlere bakıldığında olumlu ve olumsuz şekilde birçok değer aktarımının yapıldığını görmekteyiz. Bu değer aktarımlarından bazı örnekler:

Güç:

“Gretel, Bruno’dan üç yaş büyüktü ve hatırlayabildiği kadar eskiden, günlük hayatta, özellikle ikisini ilgilendiren konularda, patronun kendisi olduğunu açıkça belirtmişti.” (Boyne, 2019, s. 23).

“Gördün mü?” dedi Bruno olduğu yerden. Kendini mutlu hissediyordu. Çünkü oradaki her neyse ve *onlar* her kimse ilk o görmüştü ve dilediği zaman yeniden görebilirdi. Çünkü onun penceresinden görünüyorlardı. Bu yüzden ona aittiler ve o, gözlemledikleri her şeyin kralıydı; ablası ise onun alt tabaka halkından biri.” (Boyne, 2019, s. 33).

“Baba bir elini havaya kaldırdı ve bu diğer adamların hemen susmalarını sağladı. Bir orkestra şefi gibi.” (Boyne, 2019, s. 42).

Başarı:

“On iki yaşındaydı ve sınıfındaki en akıllı kızlardan biri olarak kabul ediliyordu. Dudaklarını büzüp gözlerini kısarak, neye baktığını anlamak için beynini zorladı. Sonunda bir açıklama düşünebildi:

“Burası kırsal bir bölge olmalı,” dedi Gretel, kardeşine dönüp zafer kazanmış gibi bakarak.” (Boyne, 2019, s. 33)..

“Fury’nin yemeğe gelmesini asla kabul etmemeliydik. Ama bazı insanlar onların yükselme hırsları...” (Boyne, 2019, s. 40).

“Daha önce de bir salıncak yapmıştı; ama o zamanlar ona yardım eden Karl, Daniel ve Martin vardı. Bu defa tek başına yapıyordu ve bu her şeyi zorlaştırıyordu. Ama yine de başardı.” (Boyne, 2019, s. 72-73).

“Ben büyüyünce kâşif olacağım,” dedi Bruno, başını hızla sallayarak. “Şu anda kâşiflerle ilgili okumaktan başka bir şey yapamıyorum, ama en azından bunun iyi bir yanı var; kâşif olduğumda onların yaptığı hataları yapmayacağım.” (Boyne, 2019, s. 106).

“Liste her geçen saniye uzadıkça uzuyor gibi görünse de anne her şeyi zamanında bitirmeyi becermişti; yine de bazıları biraz daha yardımcı olsa gecenin daha başarılı olacağını tekrarlayarak söylenip duruyordu.” (Boyne, 2019, s. 110).

Hazcılık:

“Bruno bezen be tezgâhların karşısında durup gözlerini kapatarak kokularını içine çekmeyi severdi. Karışık kokuların ve hayatın parfümü başını döndürürdü.” (Boyne, 2019, s. 15).

“Çiçekleri geçince çok hoş, taş döşeli bir alan vardı. Üstüne ahşap bir bank yerleştirilmişti. Gretel kendini güneşli bir günde orada oturup kitap okurken hayal edebiliyordu.” (Boyne, 2019, s. 32).

“‘Peki ama Berlin’ e ne zaman döneceğiz?’ diye sordu Bruno. Babanın sözleriyle kalbine bir acı saplanmıştı. ‘‘Orası çok daha güzel.’’ (Boyne, 2019, s. 46).

“Bruno’nun gözleri ışıldadı. Çünkü adaçayı ve soğanla doldurulmuş soğuk tavuk kadar sevdiği pek az şey vardı. Çekmeceden bir bıçak aldı, kendisine güzel bir parça kesti ve üstünü garnitürle kapladı.” (Boyne, 2019, s. 155).

Uyarılım:

“Yukarı çıktı ve yavaşça dönerek bir daire çizdi. Düzgün bir araştırma yapmaya yetecek küçük bir kapı ve delik bulmayı umuyordu; ama yoktu.” (Boyne, 2019, s. 18).

“Gözlerini yerden kaldırmadan odaya bakındı, bulacak ilginç bir şey var mı diye araştırdı. Yoktu ya da varmış gibi görünmüyordu. Sonra bir şey dikkatini çekti. Odanın bir köşesinde, kapının karşı tarafında, tavandan aşağı uzanan bir pencere vardı.” (Boyne, 2019, s. 21).

“Yine de soracak başka kimse yoktu; o da olabildiğince kendine güvenen bir edayla merhaba demeye gitti.” (Boyne, 2019, s. 67).

“‘Ben çocukken,’ dedi Bruno kendi kendine, ‘‘Berlin’deyken, keşfetmekten hoşlanırdım. Orası her tarafını bildiğim ve dilediğim her şeyi gözlerim kapalı bulabileceğim bir yerdi. Burada hiç gerçek bir keşif yapmadım. Belki başlama zamanı gelmiştir.’’’ (Boyne, 2019, s. 92).

“Kırk beş dakika sonra kapının zili çalmış ve evde bir heyecan fırtınası patlamıştı. Bruno ve Gretel yan yana, merdivenin başındaki yerlerini almış; anneleri de ellerini heyecanla ovuşturarak yanlarında durmuştu. Babası onlara çabucak bir göz atıp gördüklerinden memnun kalmış gibi başını sallamış ve sonra kapıyı açmıştı.” (Boyne, 2019, s. 111-112).

Özyönelim:

“Bruno onu takip etti, bir sonuç alamadan peşini bırakmayacaktı.

“Anne!” diye ısrar etti. “Neler oluyor?” taşınıyor muyuz?”

...

Bruno aşağıya koştu, anneden önce yemek odasında olmak için, onu geçti. Hiçbir şey söylemeden bir an anneye baktı. Bu sabah makyajını düzgün yapamamış, diye düşündü; çünkü gözlerinin çevresi her zamankinden daha kırmızıydı. Tıpkı başı belaya girip ağladığında kendi gözlerinin olduğu gibi...” (Boyne, 2019, s. 6).

“Peki ya okul?..” diye sordu Bruno, sözünü keserek. Bunu yapmaması gerektiğini bilse de şartlar gereği affedileceğini hissediyordu.” (Boyne, 2019, s. 10).

“Bunu kabul etmek istemiyorum!” diye bağırdı Bruno. Şaşkınlıktan gözleri kırışıyordu; çünkü bu kadar yüksek sesle bağırabileceğini bilmiyordu. Aslında bu onun için tamamen şaşırtıcı bir şeydi. Biraz gerildi ve gerekirse koşarak kaçmaya hazırlandı. (Boyne, 2019, s. 50).

“Bu, daha çok Bruno sekiz yaşındayken oluyordu. Dokuz yaşına geldiğinde evden okula, okuldan eve tek başına gidebileceğine karar vermişti.” (Boyne, 2019, s. 55).

“Ben çocukken tarihten büyük zevk alırdım,” dedi Teğmen Kotler, sessiz geçen bir sürenin ardından. “Babam üniversitede edebiyat profesörü olduğu halde, ben sosyal bilimleri, sanata tercih ettim.” (Boyne, 2019, s. 134).

Evrenselcilik:

“Yine de bugün hiçbir şey babayı kızdırmıyor gibiydi... Ve Bruno kendine karşı dürüst olduğunda, babanın pek ender kızdığını kabul ederdi.” (Boyne, 2019, s. 50).

“Onun hizmetçi elbisesinden başka bir şey giydiğini gördüğünden bile emin değildi. Ama şu anda onun hayatında, ona ve ailesine hizmetçilik yapmaktan başka şeylerin olması gerektiğini düşündü.

Tıpkı Bruno gibi düşünceleri olmalıydı. Özlediği şeyler, tıpkı onun gibi, tekrar görmek istediği arkadaşları olmalıydı.” (Boyne, 2019, s. 58).

““Eğer kumandan sorarsa, Bruno’ nun yarasını benim temizlediğimi söyleyeceğiz.”

Bruno’ ya çok bencilce geldi bu; annesinin, yapmadığı bir şey için övgü toplaması çok yanıltıcı.” (Boyne, 2019, s. 80).

“Bruno’nun gözleri fal taşı gibi açıldı. “Yüzlerce mi?..” dedi şaşırılmış bir şekilde. “Bu hiç adil değil. Tel örgünün bu tarafında oynayacak kimse yok, tek bir kişi bile.” (Boyne, 2019, s. 120).

İyilikseverlik:

“Ayrıca büyükbaba ve büyükannenin çok yakında oturuyor olmaları çok güzel bir şeydi. O anda acaba onlar da yeni işe geliyorlar mı, diye düşündü ve öyle olduğunu varsaydı. Çünkü onları geride bırakmaları düşünülemezdi.” (Boyne, 2019, s. 113).

““Evi kapatırken annene ve ablana yardımcı oldun mu?”

“Evet baba,” dedi Bruno.

“Öyleyse seninle gurur duyuyorum,” dedi baba onaylayan bir tavırla.” (Boyne, 2019, s. 45).

“Duyguların konusunda çok düşünceli davrandım Bruno, çünkü bu taşınmanın senin için zor olduğunu biliyorum.” (Boyne, 2019, s. 50).

““Aslında,” dedi Shmuel’ e bakarak, “onları tanıştırap tanıştırmamamın önemi yok. Ne de olsa artık en iyi arkadaşlarım değiller.” Aşağıya baktı ve pek onun tarzı olmayan bir şey yaptı, Shmuel’ in küçük elini tutup sıktı.

“Shmuel, onu dinliyormuş gibi başını salladı. Gözleri Bruno’nun mideye indirmekte olduğu tavuk ve garnitüre takılıp kalmıştı. Bir süre sonra Bruno, onun neye baktığını fark etti ve kendini suçlu hissetti.

“Özür dilerim Shmuel,” dedi çabucak. “Sana da biraz tavuk vermeliydim. Aç mısın?”

“Bu bana asla sormaman gereken bir soru,” dedi Shmuel. Gretel ile hiç tanışmamış olsa da alaycılık hakkında bir şeyler biliyordu.

“Orada bekle, sana da biraz keseyim,” dedi Bruno ve buzdolabını açıp üç iri dilim daha kesti.” (Boyne, 2019, s. 156).

Geleneksellik:

“ “Beğenebileceğin bir söz daha var,” dedi. “Her kötü şeyin iyi bir yanını bulmalıyız.”” (Boyne, 2019, s. 16).

“Heyecanla yutkundu ve Bruno’nun dediği gibi bir ay sonra değil de kısa bir süre sonra Berlin’e dönmeleri için sessizce bir dua mırıldandı.” (Boyne, 2019, s. 29).

“Anne kaşlarını çatıp artık hiçbir şeyin önemi kalmamış gibi, “Hadi Bruno, gel,” demişti, onun elini tutup kapıyı kilitlerken. “Tüm bunlar bitince bir gün buraya geri dönebilmeyi umalım.” (Boyne, 2019, s. 40).

“Bu bir parti anne,” demişti baba içini çekerek, “üstelik de Noel, lütfen her şeyi mahvetmeyelim.” (Boyne, 2019, s. 85).

Uyma:

““Topluyor mu?” diye sorarken bir yandan da son günlerdeki olayları aklından geçiriyordu: Özellikle de yaramazlık yapıp yapmadığını veya söylemesi yasaklanan sözcükleri yüksek sesle kullanıp kullanmadığını... Bu yüzden mi gönderilmek isteniyordu? Ama aklına bir şey gelmedi. Son zamanlarda özellikle herkese karşı çok düzgün davranmıştı. Herhangi bir sorun yarattığını hatırlamıyordu.” (Boyne, 2019, s. 6).

““Karl, Daniel ve Martin’e veda mı edeyim?” diye tekrar etti. Sesi tehlikeli şekilde bağırmaya yaklaşıyordu ve evin içinde bunu yapma izni yoktu.”

...

“Üzgünüm Bruno,” dedi anne, “ama planlarımız beklemek zorunda. Bizim bu konuda seçeneğimiz yok.”” (Boyne, 2019, s. 11).

““Çocukluğumu hatırlıyorum...” dedi baba, “Yapmak istemediğim bazı şeyler vardı; ama babam, yapmamın herkes için daha iyi olacağını söylediğinde kararlı bir adım atıp işe girişirdim.”” (Boyne, 2019, s. 48).

““Genç adam,” dedi Pavel. Bruno onun, Teğmen Kotler gibi ‘küçük adam’ yerine ‘genç adam’ deme nezaketini takdir etmişti.” (Boyne, 2019, s. 77).

“Kapısına vurarak nazikçe, “Merhaba,” dedi; çünkü doğruca içeriye girerse onu kızdıracağını biliyordu.” (Boyne, 2019, s. 166).

Güvenlik:

““Bunu herkes yapmak zorunda!” dedi annesi. “Güvenlik için. Kim bilir, belki uzakta daha az tehlikede oluruz.” (Boyne, 2019, s. 12).

““Benim oynamak isteyeceğim tarzda çocuklar değil,” dedi Gretel kararlı bir sesle. “Pis görünüyorlar. Hilda, Isobel ve Louise her sabah banyo yapardı, ben de öyle.” (Boyne, 2019, s. 37).

““Hadi hadi,” dedi baba, dinlemek bile istemeyerek. “Bunu duymak istemiyorum. Bir ev; sokak, şehir ya da tuğla ve harç gibi yapay şeyler değildir. Ev, insanın ailesinin olduğu yerdir, öyle değil mi?”” (Boyne, 2019, s. 46).

““Annem nerede?” diye sordu Bruno, kaza geçirdiğinde genelde aradığı ilk insanı görmek için etrafına bakarak.” (Boyne, 2019, s. 74).

““Nedenini sorabilir miyim,” diye devam etti baba, “en büyük zafer anında, en gerekli ihtiyacında, ulusal canlanmada hepimize rol düşerken Almanya’ dan neden ayrılmış olabilir? Verem miydi?”” (Boyne, 2019, s. 135-136).

4.2.2 Schwartz’ ın Değer Sınıflamasına göre Küçük Prens’ te Aktarılan Değerler

Tablo 10 Küçük Prens’ te Aktarılan Değerler

Değerler	F
Güç (Power)	56
Başarı (Achievement)	32
Hazcılık (Hedonism)	31
Uyarılım (Stimulation)	27
Özyönelim (Self-direction)	26
Evrenselcilik (Universalism)	20
İyilikseverlik (Benevolence)	16
Geleneksellik (Tradition)	16
Uyma (Confirm)	3
Güvenlik (Security)	3

Toplam	230
--------	-----

Tablo 10' a bakıldığında en çok okunan çeviri çocuk kitaplarından biri olan “Küçük Prens” adlı çocuk kitabında Schwartz’ ın değer sınıflamasında yer alan 10 değere de yer verildiği tespit edilmiştir. Kitapta yüksek düzeyde aktarılan değer *iyilikseverlik* değeri olup düşük düzeyde aktarılan değer ise *geleneksellik* ve *uyarılılm* değerleri olduğu tespit edilmiştir. *Güç*, *uyuma*, *başarı*, *özyönelim*, *hazcılık*, *evrenselcilik* ve *güvenlik* değerleri ise orta düzeyde aktarılan değerler olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak Küçük Prens adlı çocuk kitabında 230 defa değer bulgusuna rastlanmıştır. Küçük Prens kitabı, Antoine de Saint- Exupéry tarafından kaleme alınmış olup yazar Küçük Prens vasıtasıyla insanları eleştirmektedir. Bu eleştiriler yapılırken de birçok değer aktarımı yapılmıştır. Bu değer aktarımlarından bazı örnekler:

Güç:

““Doğru. Hem uslu durursan bir de ip veririm, koyununun boynuna takarsın. İpi bağlayasın diye bir de kazık veririm.”” (Saint-Exupery, 2019, s. 18).

“İlk asteroidde bir kral vardı. Bu kral kürklü ve kırmızı giysiler içinde, süssüz ama görkemli bir tahta kurulmuştu.

Küçük Prens’in geldiğini görünce, “İşte bir uyruk!” diye bağırdı.

Küçük Prens’in tuhafına gitmişti:

“Allah Allah, beni daha önce hiç görmemişken nasıl tanıdı?”

Bilmiyordu ki krallar için dünya çok basittir, onların gözünde herkes uyruktur.

Sonunda krallık edecek birini bulduğu için böbürlenmiş kral:

“Yaklaş bakalım,” dedi, “yaklaş da daha iyi göreyim seni.”” (Saint-Exupery, 2019, s. 43).

“Kendine bir uyruk bulduğu için bayağı gururlanmış olan kral:

“Gitme,” dedi. “Gitme. Seni bakan yaparım.”

“Ne bakanı?”

“Şey... Adalet bakanı!”

“Ama burada yargılanacak kimse yok ki!”

“Ne biliyoruz? Daha bütün krallığımı dolaşmış değilim. Burada saltanat arabasına yer yok. Yaşlıyım, yürümek yoruyor beni.”” (Saint-Exupery, 2019, s. 48).

Başarı:

“Başka bir iş tutmalıydım, pilotluğa merak sardım. Dünyanın her yerinde biraz uçuş yaptım. Coğrafyanın da bana yararı olmadı değil. Bir bakışta Çin midir, Arizona mıdır ayırt edebilirim. Gece yolunu şaşırıncı bu konudaki bilgisi insana destek oluyor.” (Saint-Exupery, 2019, s. 10-11)

“Sözelimi uçağımı ilk gördüğünde (uçağımın resmini yapmayayım, çok karışıktır, altından kalkamam) şaşırmıştı.

“Bu da nesi?” “Uçar bu. Uçak. Benim uçağım.”

Uçabildiğini öğrenmesinden övünç duymuştum.” (Saint-Exupery, 2019, s. 16).

“Bu sorunu kendi başıma çözümlmek için büyük çaba göstermem gerekti.” (Saint-Exupery, 2019, s. 26).

“Elli dört yıldır bu gezegende oturuyorum, yalnız üç kez işime ara vermek zorunda kaldım. Yirmi iki yıl önce ne idüğü belirsiz biri gelmişti buraya, kopardığı yaygara bana tam dört tane toplama yanışına patladı. On bir yıl önce romatizmalarım tutmuştu, bir de o zaman çalışmaya ara verdim. Yeterince hareket etmiyorum. Gezinecek vaktim yok. Ciddi bir adamım ben. Üçüncü kez de... Sen geldin işte? Ne diyordum, beş yüz bir milyon...” (Saint-Exupery, 2019, s. 55).

Hazcılık:

“Günbatımını çok seviyorum. Hadi gidip bir günbatımı görelim.” (Saint-Exupery, 2019, s. 30).

“Bu bir çözüm yolu olamaz. Çünkü hayatta asıl sevdiğim şey uyumaktır.” (Saint-Exupery, 2019, s. 61).

“O da artık kimsenin umursamadığı bir gelenek. Bir günü öbür günlerden, bir saati öbür saatlerden ayırır. Sözelimi peşimdeki avcılarının bir ayinleri var. Her perşembe köylü kızlarla dans ederler. Bu yüzden perşembe benim için eşsiz bir gündür! O gün bağlara kadar uzanırım. Avcılar belirsiz günlerde dans etselerdi, bütün günler birbirine benzeyecek, ben de hiç keyif çatamayacaktım.” (Saint-Exupery, 2019, s. 82).

“Anladım ki bu gülüşü bir daha görmezsem yapamam. Benim için çölde bir kaynaktı gülüşü. “Küçük dostum,” dedim, “hadi bir daha gül de göreyim.” (Saint-Exupery, 2019, s. 98).

Uyarılım:

“Sözelimi bir gün dört dikeninden söz ederken şöyle demişti:

“Bende bu dikenler varken bütün kaplanlar pençelerini bileyip gelsinler bakalım!” (Saint-Exupery, 2019, s. 37).

“Büyük hayvanlara gelince hiçbirinden korkmuyorum. Benim de pençelerim var.” (Saint-Exupery, 2019, s. 42).

““Çok isterdim ama vaktim az. Dostlar edinmeli, yeni şeyler tanımalıyım.”” (Saint-Exupery, 2019, s. 80).

Özyönelim:

“Artık sabrım tükenmişti, üstelik uçağımın motorunu bir an önce sökmek istiyordum. Aşağıda gördüğünüz resmi karaladım. “İstedğin koyun şu sandığın içinde,” diye kestirip attım.” (Saint-Exupery, 2019, s. 15).

““O zaman sen de kendini yargıyorsun. En gücü de budur zaten. Kendini yargılamak başkalarını yargılamaktan çok daha güçtür. Kendini yargılamayı başarabilirsen gerçek bir bilgesin demektir.”

“Ben kendimi nerede olsa yargıları. Bunun için buraya yerleşmem gerekmez.”” (Saint-Exupery, 2019, s. 48).

“Bir soru sordu mu karşılığını alıncaya kadar susmayan Küçük Prens tekrarladı:

“Beş yüz bir milyon ne?”” (Saint-Exupery, 2019, s. 55).

“Önemli şeyler konusunda Küçük Prens’in görüşleri büyüklerinkinden apayrıydı.” (Saint-Exupery, 2019, s. 57).

Evrenselcilik:

“Ama filiz bir süre sonra boy atmayı durdurdu, çiçek vermeye hazırlandı. Koca bir tomurcuğun oluşmasına tanıklık eden Küçük Prens, bunda doğaüstü bir güzelliğin saklanmış olduğunu sezinledi. Nedir ki çiçekcik, güzelliği için gerekli hazırlıkları yeşil odasının çatısı altında tamamlamakla yetiniyordu. Kılı kırk yarararak seçiyordu renklerini. Uslu uslu süsleniyordu. Taçyapraklarını teker teker takıstırıyordu. Öyle herkesin bildiği gelincikler gibi buruşuk giysilerle çıkmak istemiyordu ortalığa. Göz alıcı güzelliğini eksiksiz sunmak istiyordu. Eee, ne demeli? Gösteriş meraklısının biriydi işte! Kısaca, gizemli hazırlığı günlerce sürdü.” (Saint-Exupery, 2019, s. 36).

““Hımm!” dedi kral, “gezegenimin sınırları içinde yaşlı bir farenin yaşadığını gösterir bir sürü kanıt var elimde. Geceleri sesini duyuyorum. Onu yargıyorsun. Ara sıra ölüm cezası verirsin ona. Senin adaletinin pençesinde kalır. Ama tutumlu davranmalı, her seferinde onu bağışlamalısın. Çünkü yargılanacak bir o fare var elimizde.”

“Ben ölüm cezası vermekten hoşlanmam. En iyisi kalkıp gitmeli.”” (Saint-Exupery, 2019, s. 48).

““Eğer ben bir generale,” diye örnek gösterirdi, “eğer bir generale bir martı olmasını buyurursam, sözü edilen general de dediğimi yapmazsa, suç onun değil benimdir.”” (Saint-Exupery, 2019, s. 44).

İyilikseverlik:

“Arkadaşım koyununu alıp gideli altı yıl oluyor. Onu anlatmaya çalışmam unutmak istemeyişimdendir. İnsanın arkadaşını unutmaması ne acı. Kaldı ki arkadaşı olan kaç kişi var içimizde? Bir gün onu unutursam gözleri sayılardan başka şey görmeyen büyüklere dönerim.” (Saint-Exupery, 2019, s. 23).

“Ah, Küçük Prens'im! Senin o üzüntü dolu küçük hayatını yavaş yavaş anladım böylece. Uzun bir süre günbatımındaki tatlılık tek avuntun olmuştu.” (Saint-Exupery, 2019, s. 30).

““Sanırım kahvaltı saatindeyiz,” dedi çiçek, “bana bir şeyler getirebilir misiniz?”

Şaşkına dönen Küçük Prens koşup bir ibrik taze su getirdi, çiçeği suladı.” (Saint-Exupery, 2019, s. 37).

““Sözgelimi benim her gün suladığım bir çiçeğim var. Her hafta süpürdüğüm üç tane de yanardağım var. Sönmüş olanı bile süpürüyorum; ne olur ne olmaz. Bu yaptıklarımla yanardağlarıma ve çiçeğime yararlı oluyorum. Sense yıldızlar için yararlı değilsin...”” (Saint-Exupery, 2019, s. 57-58).

““Şimdi nereye gitmemi öğütlersiniz?” diye sordu.

“Dünya adlı gezegene. İyi ün kazanmış bir gezegendir.”

Küçük Prens çiçeğini düşününce düşününce yola koyuldu.” (Saint-Exupery, 2019, s. 66).

Geleneksellik:

““Ne yapalım şansın yok,” dedi Küçük Prens.

“Ne yapalım şansım yok. Günaydın.”” (Saint-Exupery, 2019, s. 61).

“Bir de kümeslerde tavuk beslerler. Başka dertleri yoktur.

Yoksa piliç mi arıyorsun?”

“Hayır, dost arıyorum. Evcil ne demek?”

“Artık kimselerin umursamadığı bir geleneğin gereği. Bağlar kurmak demektir.”

“Bağlar kurmak mı?”

“Evet. Sözgelimi sen benim için şimdi yüz binlerce oğlan çocuğundan birisin. Ne senin bana bir gereksinmen var ne de benim sana. Ben de senin için yüz binlerce tilkiden biriyim. Ama beni evcilleştirirsen birbirimize gereksinme duyarız. Sen benim için dünyada bir tane olursun, ben de senin için.”” (Saint-Exupery, 2019, s. 78-79).

““Ayin nedir?”

“O da artık kimsenin umursamadığı bir gelenek. Bir günü öbür günlerden, bir saati öbür saatlerden ayırır. Sözgelimi peşimdeki avcılarının bir ayinleri var. Her perşembe köylü kızlarla dans ederler. Bu yüzden perşembe benim için eşsiz bir gündür! O gün bağlara kadar uzanırım. Avcılar belirsiz günlerde dans etselerdi, bütün günler birbirine benzeyecek, ben de hiç keyif çatamayacaktım.”” (Saint-Exupery, 2019, s. 82).

Uyma:

“Tabii ben de artık onlara ne boa yılanlarından ne balta girmemiş ormanlardan ne de yıldızlardan söz açıyordum. Onların düzeyine iniyordum. Briç, diyordum, golf, politika, kıravat mıravat. Onlar da böylesine aklı başında biriyle tanıştıklarına bayağı seviniyorlardı.” (Saint-Exupery, 2019, s. 11).

““Demek sen de susadın,” dedim.

Ama soruma karşılık vermedi.

“Su yüreğe de iyi gelebilir,” dedi yalnızca. Dediğini anlamamıştım ama sustum. Onu sorguya çekmemek gerektiğini öğrenmişim.” (Saint-Exupery, 2019, s. 88-89).

““O zamandan bu yana yönetmelik değişti mi?”

“Yönetmelik değişmedi. İşin kötüsü de bu ya. Gezegen her yıl daha hızlı dönmeye başladı, yönetmelik ise yerinde saydı.”

“Sonra?”

“Şimdi gezegen dakikada bir dönüş yapıyor; dinlenmeye bir saniye vaktim kalmıyor. Dakikada bir kez yakıp söndürüyorum.””

...

Küçük Prens baktı baktı ve yönetmeliğe bunca bağlı kalan bu bekçiye karşı içinde bir sevgi duydu. Bir zamanlar iskemlesini bir kımıldatışta günbatımları gördüğünü anımsadı; dostuna yardım etmek istedi.” (Saint-Exupery, 2019, s. 60-61).

Güvenlik:

““Ben kaplanlardan filan korkmam ama rüzgâr deyince iş değişir. Bakın rüzgârdan ödüm kopar. Beni rüzgârdan koruyacak bir şeyiniz var mı acaba? Sözelimi bir paravan...”

“Bir bitkinin rüzgârdan korkması olacak iş değil,” diye düşündü Küçük Prens. “Bu çiçekten bir şey anlamadım.”

“Gece fanusa koyarsınız beni. Burası çok soğuk. İyi bir yer değil. Benim geldiğim ülkede...”
(Saint-Exupery, 2019, s. 37-38).

““İnsanlar,” dedi tilki, “insanların tüfekleri vardır. Ava çıkarlar. Hepimizin rahatını kaçırlar.”
(Saint-Exupery, 2019, s. 78).

““Şu kollarımda uyuyan küçük varlığın bana asıl coşku veren yanı,” diye düşündüm, “bir çiçeğe -uyurken bile benliğinde lamba alevi gibi yanan- bir gül görüntüsüne olan bağlılığıdır.”
Şimdi daha da çabuk örselenebilirmiş gibi geliyordu bana. Alevleri korumak gerekir, yoksa küçük bir esintiyle sönerler.

Yürüye yürüye şafakta kuyuya vardım.” (Saint-Exupery, 2019, s. 90).

““Vereceğin zehir çok mu iyi? Uzun süre acı çekmeyeceğim, değil mi?”

Yüreğim ağzımda öylece kalakaldım, hâlâ anlamıyordum.

“Hadi şimdi git, aşağı inmek istiyorum.”

Gözlerim duvarın dibine kayınca havaya sıçradım. İnsanı otuz saniyede öldüren sarı yılanlardan biri Küçük Prens’in karşısında duruyordu. Tabancamı çekmek için elimi cebime atarken bir yandan da koşmaya başladım. Ancak çıkardığım gürültüyü duyan yılan kapatılan bir fiske gibi kumlarda yavaşça aktı, madeni bir ses çıkararak taşların arasına kaydı usulca.”
(Saint-Exupery, 2019, s. 95-97).

4.2.3 Schwartz’ ın Değer Sınıflamasına Göre Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu’ nda Aktarılan Değerler

Tablo 11 Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu ' nda Aktarılan Değerler

Değerler	f
İyilikseverlik (Benevolence)	37
Geleneksellik (Tradition)	31
Güvenlik (Security)	28

Hazcılık (Hedonism)	15
Özyönelim (Self- direction)	15
Başarı (Achievement)	13
Uyma (Confirm)	12
Uyarılım (Stimulation)	9
Güç (Power)	7
Evrenselcilik (Universalism)	3
Toplam	170

Tablo 11’ e bakıldığında en çok okunan çeviri çocuk kitaplarından biri olan “Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu” adlı kitapta, Schwartz’ ın değer sınıflamasında yer alan 10 değere de yer verildiği tespit edilmiştir. Kitapta yüksek düzeyde aktarılan değer *iyilikseverlik* olup düşük düzeyde aktarılan değer ise *evrenselcilik* değeri olduğu tespit edilmiştir. *Güç*, *hazcılık*, *başarı*, *uyarılım*, *geleneksellik özyönelim* ve *güvenlik* değerlerine ise orta düzeyde yer verildiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu adlı çocuk kitabında toplam 170 defa değer bulgusuna rastlanmıştır. Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu adlı kitap Eleanor Coerr’ e ait olup, Sadako adlı kahramanın hastalığa karşı umudunu ve cesaretini yitirmeden kâğıttan bin tane turna kuşu katlamaya çalışması anlatılmaktadır. Bunlar anlatırken birçok değer aktarımına yer verilmiştir. Bu değer aktarımlarına bazı örnekler:

Güç:

“Sadako, Masahiro’yu, yani ağabeyini dürtüp, “Kalk hadi, uyuşuk!” dedi ona. “Bugün Barış günü!”” (Coerr, 2020, s. 10).

“Annesi, pilav ve çorbanın yanında servis edeceği kırmızıturp turşularını kesmekle meşguldü. Sadako’ ya ters ters bakıp, “Artık on bir yaşındasın, seçtiğin kelimelere dikkat etmen gerekir,” diye azarladı onu.” (Coerr, 2020, s. 10-11).

““Sadako-san!” diye sertçe uyardı onu Bay Sasaki.” (Coerr, 2020, s. 12).

““Sadako-san,” dedi annesi, yumuşak bir sesle, “yedi buçuktan önce çıkmayacağız. O saate kadar uslu uslu otur bakalım.”” (Coerr, 2020, s. 14).

““Bunu hatırlamana imkân yok ki!” dedi Şizuko hayretle. “O zaman daha bebektin.”
“Eh, hatırlıyorum ama!” dedi Sadako inatla.” (Coerr, 2020, s. 20).

Başarı:

““Spor Bayramı’nda düzenlenecek büyük yarış!” dedi Sadako. “İlkokulun bayrak koşusu takımına seçildim.” Okul çantasını neşeyle savura savura odanın içinde dans etmeye başladı. “Düşünsene! Kazanırsak, seneye mutlaka ortaokul takımının kadrosuna gireceğim.” Sadako’nun en çok istediği şeydi bu.” (Coerr, 2020, s. 25-26).

“Sadako’nun aklında tek bir düşünce vardı artık: Bayrak koşusu yarışı. Her gün okulda antrenman yapıyor ve eve de genellikle koşarak dönüyordu. Masahiro, Sadako’nun hızını ölçmek için Bay Sasaki’nin saatiyle zaman tuttuğunda, kızın hızı herkesi hayrete düşürmüştü. *Belki de,* diye düşünüyordu Sadako, *bir gün okuldaki en hızlı koşucu ben olacağım.*” (Coerr, 2020, s. 26).

“Sadako, daha hızlı koşabilmek için bütün kış çalıştı. Ortaokulun atletizm takımına girebilmesi için her gün antrenman yapması gerekiyordu.” (Coerr, 2020, s. 30).

“Artık kuşlarını kusursuz bir şekilde katlıyordu. Parmakları ustaca hareket ediyor ve görevlerini hata yapmadan, hızla yerine getiriyorlardı.” (Coerr, 2020, s. 48).

“*Turna bile katlayamıyorum,* dedi kendi kendine. *Gerçekten de bir kaplumbağaya dönüştüm!* Gözlerine karanlık çökmeden önce, tüm gücüyle kâğıdı katlamaya çalıştı.” (Coerr, 2020, s. 74).

Hazcılık:

“Oflayıp puflayan Masahiro esnedi. Yataktan çıkmak istemiyordu ama on dört yaşındaki çoğu erkek çocuk gibi, midesine düşküdü. Fasulye çorbasının harika kokusunu alır almaz yataktan fırladı. Çok geçmeden Mitsue ile Eiji de uyanmıştı.” (Coerr, 2020, s. 10).

“Geçen seneki Barış Günü’nü düşünüyordu. Kalabalığa, müziğe ve havai fişeklere bayılıyordu. Yediği o güzel pamuk şekerinin tadı da hâlâ damağındaydı.” (Coerr, 2020, s. 14).

“Anma günü, her yıl olduğu gibi, çabucak geçti. Sadako’ya göre bugünün en iyi tarafı, satın alınabilecek onca güzel şeyi görmek ve yemeklerden yükselen o güzel kokuyu duyabilmektir.” (Coerr, 2020, s. 20-22).

“O Bon haftasını, yani yılın en büyük bayramını, evinde ailesiyle beraber geçirmek harikaydı.” (Coerr, 2020, s. 65).

“Tahta bebeğin hüzünlü gülümsemesi ve kimonosunun üzerine işlenmiş kırmızı gül deseni, Sadako’nun hoşuna gitmişti. Onu, yatağının hemen bitişiğindeki masanın üzerinde duran altın turnanın yanına koymuştu.” (Coerr, 2020, s. 57-58).

Uyarılım:

“Ardından kasırğa gibi mutfağa dalarak, “ Ah anneciğim!” diye bağırdı. “Karnavalı iple çekiyorum. Kahvaltıyı bir an önce etsek olur mu?”” (Coerr, 2020, s. 10).

“Kahvaltısını herkesten önce bitirip yerinden fırlayan Sadako, az kalsın masayı deviriyordu.”

“Hadi Mitsue-san,” dedi. “Gidip bulaşıkları yıkayalım ki, bir an önce dışarı çıkabilelim.”

Sadako, mutfağı temizleyip toparladıktan sonra örgülü saçlarına kurdeleler bağladı ve sabırsızlıkla kapıda beklemeye başladı.” (Coerr, 2020, s. 14).

“Sadako ise yemek bile yiyemeyecek kadar heyecanlıydı. Öylece oturuyor, sevinçle gülümsüyordu.” (Coerr, 2020, s. 26).

“Yaşam bedeninden ayrılıyor olabilirdi fakat turnaya dokunmak, Sadako’yu yüreklendirmişti.” (Coerr, 2020, s. 76).

Özyönelim:

“Ne kadar aptalca,” dedi Masahiro. “Örümcekler uğur falan getirmezler.” (Coerr, 2020, s. 15)

“Sadako, bu ürkütücü fotoğraflara bakmak istemiyordu. Sizuko’yu kolundan sıkıca tutup hızla binanın içinden geçti.” (Coerr, 2020, s. 18).

“O sırada Hemşire Yasunaga da verandaya çıktı. “Kenji,” dedi sert bir sesle, “bunu nasıl bilebilirsin ki?”

Kenji, kadına sert sert bakarak “Biliyorum işte,” dedi. “Ayrıca hasta çizelgesindeki kan değerlerinin nasıl okunacağını da biliyorum. Her gün daha da kötüye gidiyorlar.”” (Coerr, 2020, s. 53).

“Sanki canlanmışlar ve açık pencereden dışarıya doğru süzölmeye başlamışlardı. Ne kadar da güzel ve hürdüler!” (Coerr, 2020, s. 76).

“Sadako’nun kafası karışmıştı. “Tamam ama kâğıttan bir kuş beni nasıl iyileştirebilir ki?” diye sordu.” (Coerr, 2020, s. 40).

Evrenselcilik:

“Budist rahiplerle belediye başkanının yaptığı konuşmaların ardından, yüzlerce beyaz güvercin kafeslerinden salındı.” (Coerr, 2020, s. 20).

“Örümceği avucuna alıp dikkatle evin dışına bıraktı.” (Coerr, 2020, s. 15).

“Duvarlarda, yıkılmış bir şehrin ölmüş ve can çekişen, ızdırap içindeki sakinlerine ait fotoğraflar vardı. Atom bombası –ona yıldırım da derlerdi- Hiroşima’yı bir çöle çevirmişti.” (Coerr, 2020, s. 18).

İyilikseverlik:

“Sadako, Eiji’nin giyinmesine yardım etti. Eiji altı yaşında olmasına rağmen, bazen çorabının tekini ya da yakasız gömleğini giymeyi unuturdu. Sadako, yorganları katlayıp dokuz yaşındaki kız kardeşi Mitsue’ nin yardımıyla dolaba kaldırdı.” (Coerr, 2020, s. 10).

““Sadako- san, biraz korkuyor olman çok normal ama sakın endişelenme,” dedi. “Bir kez piste çıkınca, rüzgâr gibi koşacaksın.”” (Coerr, 2020, s. 28).

“O öğleden sonra, Sadako’nun ilk ziyaretçisi Şizuko oldu. Arkasında bir şey saklayan kız, gizemli bir tavırla gülümseyerek , “Gözlerini kapa,” dedi.

...

Şizuko, gururla, “Seni iyileştirecek şeyi buldum,” dedi.” (Coerr, 2020, s. 40).

“Herkes Sadako’nun uğurlu turnaları için kâğıt biriktirmeye başlamıştı. Şizuko okulundan renkli kâğıtlar getirmiş, babası da berber dükkânında bulabildiği tüm kâğıt parçalarını bir araya toplamıştı. Hemşire Yasunaga bile ilaç paketlerinin ambalajlarını Sadako’ya veriyordu. Masahiro da kardeşine söz verdiği gibi, katlanan her bir kuşu tavana asıyordu.” (Coerr, 2020, s. 47).

“Sadako odasına döndüğünde, düşünceliydi. Hasta ve kimsesiz olduğunu hayal etmeye çalıştı. Kenji, çok cesur bir çocuktü. Elindeki en güzel kâğıttan bir turna yaptı ve onu Kenji’nin koridorun diğer ucundaki odasına yollattı. Belki çocuğa uğur getirirdi bu turna. Sonra da kendi sürüsü için turna katlamaya başladı.” (Coerr, 2020, s. 53).

Geleneksellik:

“Gökyüzünde tek bir bulut bile yoktu. Bunun uğur getirdiğine inanılırdı. Sadako, etrafında hep buna benzer uğur işaretleri görmeye çalışırdı.” (Coerr, 2020, s. 9).

““Ona karnaval dememen lazım. Her yıl, 6 Ağustos’ta, şehrimize atılan atom bombası nedeniyle ölen insanlarımızı yâd ederiz. Bu, bir anma günüdür.”” (Coerr, 2020, s. 11).

““Fakat Oba-san’a duyduğum saygıyı zaten gösteriyorum,” dedi Sadako. “Her sabah, onun ruhu için dua ediyorum. Nedense, bugün çok mutluyum.”

““Hatırlattığın iyi oldu aslında; dua saatimiz geldi,” dedi Sadako’nun babası.”” (Coerr, 2020, s. 11).

“Bay Sasaki, ailenin tüm üyelerini temsil eden altı fenerin içindeki mumları dikkatle yaktı. Fenerlerin üzerinde, *Yıldırım* yüzünden hayatını kaybeden akrabalarının isimleri yazılıydı. Sadako kendi fenerinin üzerine Oba-san’ın adını azmıştı. Ohta Nehri’ne bırakılan fenerler, karanlık suyun üzerinde bir ateş böceği sürüsü gibi denize doğru sürüklendiler.” (Coerr, 2020, s. 22-23).

“Ertesi sabah Sasaki ailesi, tapınakları ziyaret eden insan yığınının arasına katıldı. Çiçek desenli, en şık ipek kimonosunu giymiş olan Bayan Sasaki, çok güzel görünüyordu.” (Coerr, 2020, s. 31).

Uyma:

““Sadako-san!” diye sertçe uyardı onu Bay Sasaki. Sadako, hemen başını önüne eğdi. Bay Sasaki konuşurken, Sadako da çıplak ayak parmaklarını kıvrıp duruyordu.” (Coerr, 2020, s. 12).

“Annesine nazikçe teşekkür etse de kimonolar, şu an Sadako’nun pek umurunda değildi.” (Coerr, 2020, s. 32).

“Annesini üzdüğü için kendine kızmıştı. Ailesinin böyle pahalı yiyecekler alabilecek kadar zengin olmadığını biliyordu. Gözlerine dolan yaşları çabucak sildi.” (Coerr, 2020, s. 58-60).

““Bende gerçekten atom bombası hastalığı mı var?” diye sordu babasına.

Bay Sasaki gözlerindeki kederli ifadeye rağmen şunları söylemekle yetindi: “Doktorlar birkaç test yapmak istiyorlar, hepsi bu.”” (Coerr, 2020, s. 35-37).

“Çektiği acıyı belli etmemeye çalışan Sadako ise sandalyesinde kaskatı oturuyordu.” (Coerr, 2020, s. 71).

Güvenlik:

“Daha uzun ve hızlı koşmaya başlayan Sadako, kendini güçlü ve sağlıklı hissediyordu.” (Coerr, 2020, s. 33).

““Sanırım... Sanırım yorulmuşum,” dedi Sadako cılız bir sesle. Ayağa kalkmaya çalıştı ama bacakları titredi ve tekrar yere yığıldı. Öğretmenleri, Bay Sasaki’ye haber vermesi için Mitsue’yi eve yolladı.” (Coerr, 2020, s. 33).

“Kızı için endişelenen Bayan Sasaki, yatağın yastıklarını kabarttı ve örtüsündeki kırışıklıkları düzeltti.” (Coerr, 2020, s. 37).

“Sadako umutsuzca, “Bir an önce iyileşmek istiyorum sadece,” dedi, “böylece evimize dönebilirim.”” (Coerr, 2020, s. 40).

“Sadako artık lösemiye yakalandığını biliyordu ancak bu hastalıktan kurtulanlar olduğunu da duymuştu. Sağlığının düzeleceğine dair umudunu hiç kaybetmedi.” (Coerr, 2020, s. 48).

4.3 Çalışmanın Üçüncü Alt Problemine Yönelik Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problemi “Yerli ve çeviri eserlerde yer alan değerler arasında bir farklılık var mıdır?” sorusudur. Yerli ve çeviri çocuk kitapları Schwartz’ ın değer sınıflamasına göre incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ele alınan en çok okunan çocuk kitaplarında Schwartz’ ın değer sınıflamasındaki tüm değerlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Yerli ve çeviri çocuk kitaplarında bulunan değerler aşağıda bulunan Tablo 12’ de gösterilmiştir.

Tablo 12 Yerli ve Çeviri Çocuk Kitaplarında Bulunan Değerlerin Karşılaştırılması

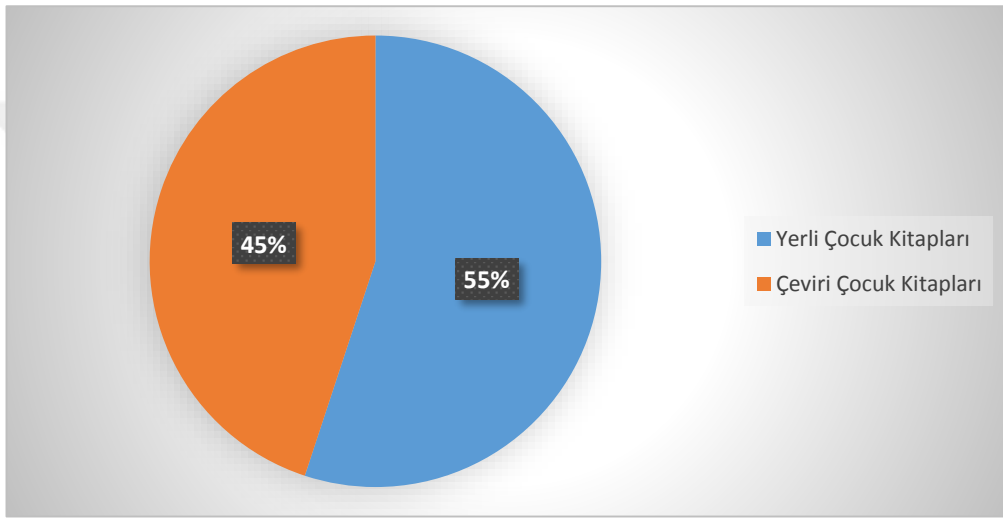
Değerler	Yerli Çocuk Kitapları	Çeviri Çocuk Kitapları
Güç (Power)	167	137
Başarı (Achievement)	140	44
Hazcılık (Hedonism)	109	69
Uyarılım (Stimulation)	60	34
Özyönelim (Self-direction)	164	123
Evrenselcilik (Universalism)	139	60
İyilikseverlik (Benevolence)	147	185
Geleneksellik (Tradition)	37	60
Uyma (Confirm)	113	155
Güvenlik (Security)	168	143
Toplam	1244	1010

3 yerli, 3 çeviri olmak üzere incelenen kitaplar sonucunda yerli çocuk kitaplarında toplam 1244 defa değere yer verilmiş olup çeviri çocuk kitaplarında ise bu 1010' dur. Yerli çocuk kitaplarında, Schwartz' ın değer sınıflandırmasına göre en yüksek düzeyde yer verildiği tespit edilen değer “güvenlik” değeridir. Bu değer çeviri çocuk kitaplarında en çok yer verilen 3. değerdir. Çeviri çocuk kitaplarında ise bu sınıflamaya göre yüksek düzeyde yer verildiği tespit edilen değer “yardımseverlik” değeridir. Bu değer yerli çocuk kitaplarında en çok yer verilen 5. değer olduğu tespit edilmiştir. Yerli çocuk kitaplarında düşük düzeyde yer verilen değer “geleneksellik” olmuştur. Bu değer, çeviri çocuk kitaplarında aktarım açısından 8. Sırada yer almıştır. Çeviri çocuk kitaplarında ise düşük düzeyde yer alan değer “uyarılım” değeri olduğu tespit edilmiştir. Bu değer yerli çocuk kitaplarında aktarım açısından 9. Sırada yer almıştır.

Yerli ve çeviri çocuk kitaplarının verileri birleştirildiğinde çocukların en çok okuduğu 6 kitapta en çok tespit edilen değer 332 ile “iyilikseverlik” değeri olmuştur. En az tespit edilen değer ise “uyarılım” değeri olmuştur. Sırasıyla diğer değerler şu şekildedir; *güvenlik*, 311;

güç, 304; *özyönelim*, 287; *uyuma*, 268; *başarı*, 184, *hazcılık*, 178; *geleneksellik*, 97; *uyarılım* 94.

Yerli ve çeviri eserlere değerler bağlamında bakıldığında bazı değerlerin arasındaki sayısal farklılığın çok olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, yerli çocuk kitaplarındaki toplam başarı değerine 140 defa yer verilmişken bu değere çeviri çocuk kitaplarında ise 44 defa yer verilmiştir.

Şekil 3 Yerli ve Çeviri Çocuk Kitaplarındaki Değer Oranlarının Karşılaştırılması

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmadan elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ulaşılan sonuçlar ve öneriler aktarılmıştır.

Bu çalışmada en çok okunan çocuk kitapları arasından seçilen 3 yerli 3 çeviri kitap Schwartz' ın değer sınıflaması çerçevesinde incelenmiştir. En çok okunan çocuk kitaplarında bulunan değerler ve bu değerlerin aktarılma sıklığı tespit edilip yerli ve çeviri çocuk kitapları değerler bakımından karşılaştırılmıştır.

Çalışma sonucunda hem yerli hem çeviri tüm çocuk kitaplarında Schwartz' ın değer sınıflamasında bulunan 10 temel değere de (güç, güvenlik, başarı, uyarılım, özyönelim, evrenselcilik, hazcılık, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma) yer verildiği tespit edilmiştir.

6 çocuk kitabında toplamda 2254 defa değer aktarımı yapılmış olduğu bu değerlerin ise 1244' ü yerli eserlerde, 1010' u çeviri eserlerde olduğu görülmüştür. Yerli çocuk kitaplarında en sık işlenen değer 168 ile güvenlik olup sırasıyla diğer değerler şu şekildedir; güç,167; özyönelim, 165; iyilikseverlik, 147; başarı, 140; evrenselcilik, 139; uyma, 113; hazcılık, 109; uyarılım, 60; geleneksellik, 37. Çeviri çocuk kitaplarında ise en sık işlenen değer 185 ile iyilikseverlik olup sırasıyla diğer değerler şu şekildedir; uyma, 155; güvenlik, 143; güç, 137; özyönelim, 123; hazcılık, 69; evrenselcilik, 60; geleneksellik, 60; başarı, 44; uyarılım, 34.

En çok okunan yerli ve çocuk kitaplarının verilerine birlikte bakıldığında ise 6 kitapta en çok aktarılan değer 332 ile iyilikseverlik değeri olduğu, en az değinilen değer 94 ile uyarılım olduğu tespit edilmiştir. Diğer değerler ise şu şekildedir; güvenlik, 314; güç, 305; özyönelim, 288; uyma, 268; başarı, 184; hazcılık, 178; geleneksellik, 97; uyarılım 94.

Elde edilen veriler doğrultusunda çocukların en çok okumuş olduğu kitapların, değerler ile çocukların temas kurması ve bu değerlerin kazandırılması için oldukça elverişli olduğu görülmektedir. İncelediğimiz kitaplar çerçevesinde yerli ve çeviri çocuk kitaplarında Schwartz değer sınıflamasında bulunan tüm değerlere yer verildiği ancak her değere eşit

derecede önem verilmediği görülmektedir. Ayrıca incelenen kitaplara bakıldığı zaman genellikle bilinçli olarak değer aktarımı yapılmadığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra değer aktarımı yapılırken olumsuz olarak işlenen değerler de görülmektedir.

Bu çalışmaya kaynaklık eden yerli ve çeviri çocuk kitapları Schwartz' ın değer sınıflandırmasına göre analiz edilmiştir. Ancak Türkçe dersine kaynaklık edebilecek, okuma saatlerinde kullanılabilecek, öğretmenlerin tavsiyeleriyle ders dışı okumalarda önerilebilecek olan bu çocuk kitaplarının Türkçe öğretiminde de çok önemli bir yeri vardır. Değer aktarımının yanı sıra okuma becerilerinin geliştirilmesi, kelime hazinesinin arttırılması, estetik ve edebî zevk kazandırılması gibi daha birçok açıdan Türkçe dersine katkıda bulunan yegâne kaynağımız metinlerimiz, kitaplarımızdır. Bu yüzden 2019 Türkçe öğretim programında yer verilen “*kök değerler*” ve çocukların en çok okuduğu kitaplarda yer verilen değerlerin uyuşması da önemlidir. Çalışmaya kaynaklık eden kitaplara baktığımız zaman kök değerlerle genel anlamda uyuşma söz konusudur. Kök değerlerin bulunduğu ifadeler şunlar örnek verilebilir:

Adalet:

““Sana verecek ikinci bir başkanlık kolyem yok. Seni nasıl ödüllendireyim?” diye sordu.

““Bu seferki ödül bana değil Anin’ e,” dedi Çuka. ““Bu buluşumuzun asıl sahibi o. Anin’ i kabilemizin mızrakçıbaşısı ilan edersiniz diye düşünmüştüm.”” (Adalı, 2019, s. 31).

Dostluk:

“Bruno’ nun içinden, Shmuel’ e sarılmak geçiyordu, sadece onu ne kadar sevdiğini ve son bir yıldır onunla konuşmaktan ne kadar keyif aldığını göstermek için. Shmuel de Bruno’ ya sarılmak, ona sayısız iyiliği, armağan ettiği yiyecekler ve babasını bulmakta yardımcı olacağı için teşekkür etmek istedi.” (Boyne, 2019, s. 190).

Dürüstlük:

““Bu senin yazın mı?” dedi.

“Yok Robin Hood’un yazısı o.” Demek istedim ama sadece kafamı sallayabildim. Sonrası şöyle oldu.

“Bunu sen mi yazdın?”

“Evet.”

“Remzi Hoca peynir, zeytin, helva aldı mı almadı mı?”

“Almadı.”” (Yaşar, 2019b, s. 50-51).

Öz denetim:

“Bir kişi daha sorarsa ağlarım diye düşünüyordum içimden. Dışlerimi sıkıyordum.” (Yaşar, Dedemin Bakkalı, 2019b, s. 65).

Sabır:

“ “ Öyle umalım. İyi olacağını düşünelim ve sabırla bekleyelim...”” (Yaşar, 2019a, s. 143).

Saygı:

Arkadaki verandada oturan Bay Sasaki, “Annen doğru söylüyor,” diye seslendi. “Sadako-san, daha saygılı olmalısın. O korkunç günde babaanneni de kaybetmiştik.”

“Fakat Oba-san’a duyduğum saygıyı zaten gösteriyorum,” dedi Sadako. “Her sabah, onun ruhu için dua ediyorum. Nedense, bugün çok mutluyum.”” (Coerr, 2020, s. 11).

Sevgi:

“...Buradan geçen herhangi bir yolcu benim gülümün size benzediğini sansa bile o tek başına topunuzdan önemlidir. Çünkü üstünü fanusla örttüğüm odur, rüzgârdan koruduğum odur, kelebek olsunlar diye bıraktığımız birkaç tanenin dışında bütün tırtılları uğrunda öldürdüğüm odur. Yakınmasına, böbürlenmesine hatta susmasına kulak verdiğim odur. Çünkü benim gülümdür o.”” (Saint-Exupery, 2019, s. 84).

Sorumluluk:

““Hatırlatırım, mesai saati dışındasın Tevfik abi...”

“Sevdiğin işi yaparken mesai saatin yoktur evlat! En baştan başlıyoruz.”” (Yaşar, 2019a, s. 119).

Vatanseverlik:

“Almanya’da yaşayan insanlar memleketine dönüyorlardı. Yaz tatillerini geçirmek için geliyorlar ve sevinçlerini de kornoya basarak gösteriyorlardı.” (Yaşar, Dedemin Bakkalı, 2019b, s. 167).

Yardımseverlik:

“Sadako, Eiji’nin giyinmesine yardım etti. Eiji altı yaşında olmasına rağmen, bazen çorabının tekini ya da yakasız gömleğini giymeyi unuturdu. Sadako, yorganları katlayıp dokuz yaşındaki kız kardeşi Mitsue’ nin yardımıyla dolaba kaldırdı.” (Coerr, 2020, s. 10).

Bu çalışma sonuçlarına göre yerli ve çeviri çocuk kitaplarında birçok değer aktarıldığı tespit edilmiştir. Bu da kitapların değer aktarımında önemli bir yere sahip olabileceğinin önemli bir göstergesidir. Değerler bakımından zengin ve nitelikli eserler ile değerler eğitiminde kitaplar önemli bir görevi üstlenmiş olacaktır. Bu doğrultuda aileden sonra değerler eğitiminin devamı niteliğini taşıyan okullarımızda değerler eğitiminin daha geniş bir çerçevede yer bulması, öğretmenlerin değerlerin aktarımı konusunda öğrencilere rol model olması, öğretmenlerin değer aktarımı açısından nitelikli eserleri öğrencilere tavsiye etmesi ve buluşturması değer eğitimi sürecinde de fayda sağlayacak diğer etmenlerdir.

KAYNAKÇA

- Adalı, B. (2019). *Zaman Bisikleti*. İstanbul: Can Çocuk.
- Akbaş, O. (2004). *Tür Milli Eğitim Sisteminin Dyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Başkan, A. (2019). Çocuklar için Edebiyat Eğitiminde Kültür ve Değer Aktarımı. *Çocuklar İçin Edebiyat Eğitimi* (s. 61-76) içinde Ankara: Anı Yayıncılık.
- Boyne, J. (2019). *Çizgili Pijamalı Çocuk*. Ankara: Tudem.
- Coerr, E. (2020). *Sadako ve Kâğıttan Bin Turna Kuşu*. İstanbul: Beyaz Balina.
- Çakıcı, E. (2010). *Milli Eğitim Bakanlığının 2004 Yılında Tavsiye Ettiği Yüz Temel Eserdeki Yerel Romanlar Aracılığıyla Edebiyat Öğretiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-475. <https://dergipark.org.tr/tr/>
- Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı. *Turkish Studies*, 6(1), 1439-1454. <http://www.turkishstudies.net/>
- Karatay, H. (2016). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı* (s. 81-127). içinde Ankara: Grafiker Yayınları.
- Karatay, H. (t.y.). Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri. 939-948. <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/>
- Kasapoğlu, H. (2013). Okulda Değer Eğitimi ve Hikâyeler. *Milli Eğitim*(198), 97-109. <https://dergipark.org.tr/tr/>
- Kulaksızoğlu, A., & Dilmaç, B. (2000). İnsani Değerler Eğitimi Programı. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(12), 199-208. <http://dspace.marmara.edu.tr/>

- Kuru, H. (2016). *Ayşe Yamaç'ın Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değerler Yönelimi ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
<https://www.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/>
- MEB. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara.
- Özdemir, E. (2002). *Yazınsal Türler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Saint-Exupery, A. (2019). *Küçük Prens*. İstanbul: Can Çocuk.
- Sarı, M. (2007). *Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük ve Yüksek " Okul Yaşam Kalitesi" ne Sahip İki İlköğretim Okulunda Nitel Bir Çalışma*. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Adana.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece*, 14-15.
- Sever, S. (2015). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*. İzmir: Tudem.
- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, T., Yakar, Y. M. (2016). *Çocuk ve Edebiyat*. Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı (s.13-43) içinde Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış-Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?* Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda Kitap Okuma Alışkanlığı'na Genel Bir Bakış. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6(22), 30-39.
- TDK. (2020). Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi. *TÜBAR*, 161-167.

Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2018). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Yaşar, Ş. (2019a). *Abartma Tozu*. Ankara: Taze Kitap.

Yaşar, Ş. (2019b). *Dedemin Bakkalı*. Ankara: Taze Kitap.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Özge OĞUZ		
E-postası/Web Sayfası	ozge4624@gmail.com		
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı			
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	Türkçe Öğretmenliği	2014-2018
Tez Başlığı	Çocuk Edebiyatında Değerler		
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Nevin Akkaya		
Akademik Eserler			
(Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.) Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

